

TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽ
PSÜHHOLOOGIA JA PEDAGOOGIKA LEKTORAAT

Janika Kilk

MUUKEEELSE LAPSE KEELEÕPE EESTI ÕPPEKEELEGA RÜHMAS
Bakalaureusetöö

Juhendaja MA Angelika Soomets

NARVA 2018

Kinnitus

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujal pärinevad andmed on viidatud.

Janika Kilk

.....

/töö autori allkiri/

Litsents

Mina, Janika Kilk, (sünnikuupäev 05.06.1977)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Muukeelse lapse keeleõpe eesti õppekeele rühmas“, mille juhendaja on Angelika Soomets.

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, 19.01.2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. VÄIKELAPSE KÕNE ARENG	8
1.1. Biheivioristlik kõne arengu teooria	9
1.2. Võgotski ja Piaget` teooriad	9
2. KEELEÕPPE EESMÄRGID JA MEETODID	11
2.1. Audiolingvaalne meetod.....	12
2.2. Kommunikatiivne meetod	12
2.3. Loomulik meetod	12
2.4. Ülesandepõhine meetod	13
3. KEELEKESKKOND.....	15
3.1 Keelekeskkonna mõiste	15
3.2. 10 keelekeskkonna tunnusjoont.....	17
4. KEELEÕPPE KORRALDUS LASTEAEDADES	18
5. KEELEÕPE EESTI ÕPPEKEELEGA RÜHMAS MUUKEELSETELE LASTELE	19
5.1. Lapse kui võõrkeeleõppija eripära	20
5.2. Eesti õppekeelega rühma tegevuse eesmärgid ja keeleõpe erinevate tegevuste kaudu	20
5.3. Muukeelse lapse toetamine.....	21
5.4. Muukeelse lapse toimetulekuraskused	22
6. UURIMISTÖÖ METOODIKA JA KIRJELDUS	24
6.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused	24
6.2. Valim.....	25
6.3. Uurimistöö metoodika.....	27
6.4. Uurimistöö tulemus.....	28
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	42
KIRJANDUS	44
LISA	47

SISSEJUHATUS

Vähemusrahvuste integreerimine on Eestile olulise tähtsusega. Riigikeele sorav valdamine on Eestis elavate muukeelsete inimeste sotsiaalse ja kultuurilise, poliitilise ja majandusliku lõimumise tähtsamaiks tingimuseks.

1991. aastal, kui taastati Eesti iseseisvus, sai riigikeeleks mõistagi eesti keel. Eesti ja vene koolide õppekavad ühtlustati. Vene õppekeelega koolides suurendati märgatavalt eesti keele õppimiseks ettenähtud tundide mahtu.

Praegused õppemeetodid ei andnud eesti keele kui teise keele omandamisel soovitud tulemust. Suurel hulgal venekeelse gümnaasiumi lõpetanud õpilastel ei olnud eesti keele oskus 20. sajandi lõpuaastail piisav selleks, et olla konkurentsivõimeline tööturul või et jätkata õpinguid kõrgkoolis.

Sellepärast soovis aina rohkem vene keelt rääkivaid lapsevanemaid olla toeks oma lastele, et viimased saaks võrdselt hästi hakkama mõlemas keeleruumis, säilitades oma kultuurilist identiteeti. Muukeelsete laste vanemad avaldasid soovi, et õppekavades võiks olla nii eesti- kui ka venekeelne osa.

(<http://kke.innove.ee/keelekumblusest/programmi-ajalugu>)

Üha rohkem tuleb Eesti lasteaedadesse lapsi, kelle kodune keel erineb nii lasteaia kui ka rühma õppekeelest. Vanemad, kes ise eesti keelt ei valda, loodavad keeleõppes vaid lasteasutuse õpetajatele. On aru saadud riigikeele vajalikkusest ja et selle hea oskus tagab lapsele tulevikus hea haridustee koolis ja hiljem avaramad võimalused tööturul.

Tänapäeval on palju perekondi, kes kolivad naabermaadesse paremate elutingimuste või töö rahvusvahelisuse tõttu. Siin võib tuua näiteks inimesed, kes töötavad nii Euroopa Liidus, Euroopa Nõukogus, kui ka ÜRO-s ning rahvusvahelistes ettevõtetes. Selliste liikuvate perede arv üha suureneb. (Baker 2005: 25)

Eestis on muukeelsete laste keeleõppele pööratud tähelepanu juba pikemat aega. Aastast 1998 alustati Eestis keelekümblusprogrammi tegevusi.

Bakalaureuse töö koosneb kahest osast: teoreetiline osa ja uurimuslik osa. Teoreetilises osas antakse ülevaade lapse keele arengust, kakskeelsusest ja keeleõppe eesmärkidest ning võtetest. Samuti on kirjeldatud keelekeskkonna mõju lapse keeleõppele.

Uurimuslikus osas on küsitud eesti õppekeele rühmade õpetajate käest, kui teadlikud nad on oma töös muukeelsete lastega efektiivsetest meetoditest ja võtetest ja mil määral nad neid oma töös kasutavad.

Teema valiku põhjendus

Ida-Virumaa on ainuke Eesti maakond, kus eestlased ei ole enamuses. 2011. aasta rahva- ja eluruumide loenduse andmetel elab siin vaid 19,5% eestlasi. Jõhvis ületab eestlaste protsent 35. https://www.stat.ee/valjaanne-2013_rahva-ja-eluruumide-loendus-2011-ulevaade-eesti-maakondade-rahvastikust

Piirkondlikust eripärast tulenevalt on lasteaia eesti õppekeele rühmades väga palju vene kodukeele lapsi. Jõhvi valla statistika andmetel elab siin 31.12.2017 seisuga 9940 inimest. Kuni 7 aastaseid lapsi elab vallas 841. Lapsevanemad soovivad võimalikult varakult oma lastele riigikeele õpet, kindlustamaks, et laps saab kooliteed käia eestikeelses koolis, kus ta sellega ka edukalt toime tuleb. Vene õppekeele rühmade tööd keeleõppe valdkonnas ei peeta piisavaks ja keelekümlusrühmas ei jätku alati ka piisavalt kohti. Töö autor soovib välja selgitada, kuivõrd teadlikud on oma töös õpetajad ja milliseid võtteid nad kasutavad, tulenevalt riiklikus õppekavas sätestatust ja teise keele õpetamise tavadest, luues soodsa õpikeskkonna muukeelsetele lastele eesti õppekeele rühmas. Samuti loodab autor antud uuringus välja selgitada õpetajate valmisolekut ja motiveeritust töötamiseks sellises rühmas.

Antud teemat on uurinud Lea Maiberg ja Maibi Rikker oma uuringus „Eesti keele kui teise keele õpetamine lasteaias 2005/2006”. 2015. aastal tegi Inga Lehes oma bakalaureusetöö teemal ``Muukeelsete laste keelekasutuse ja selle toetamise jälgimine eestikeelses lasteaias mänguliste tegevuste käigus``. Esimese uuringu eesmärgiks oli välja selgitada eesti keelt kui teist keelt õpetavad lasteaia ja õpetajad ja nende kasutatavad õppematerjalid. Teiseses uuringus keskenduti muukeelse lapse ja õpetaja vaatlusele ning jõuti järeldusele, et kõik õpetajad ei ole valmis tegelema muukeelse lapsega, sest nemad vajavad rohkem individuaalset lähenemist õpetaja poolt ja motiveerimist.

Mõlemas uuringus on välja toodud, et mitmekultuurilisus on tänapäeval pigem tavaline nähtus kui erand. Muukeelsed lapsed pannakse eesti õppekeele lasteaeda, et toetada nende keeleõpet võimalikult varakult ja soodustada hilisemat hariduse omandamist riigikeeles.

Töös kasutatud mõisted

Emakeel- esimesena omandatud suhtluskeel. (Merila 1999: 9)

Kodukeel- pere või leibkonna keel, mis võib erineda emakeelest. (Merila 1999: 9)

Teine keel- terminil on mitu osaliselt kattuvat tähendust. Siin mõeldud kui keelt, mis ei ole emakeel. (Baker 2005: 357) Antud töös on see riigikeel, ehk eesti keele teise keelena.

Ükskeelsus – ühe keele oskus, s.o. ühes keeles suhtlemine. (Merila 1999: 9)

Kakskeelsus- kahe keele võrdne valdamine ja kasutamine, nähtusena bilingvism, ühe inimese puhul bilingvaalsus. (HAR)

Mitmekeelsus- mitmes keeles suhtlemine; mitmekeelsus (kakskeelsus) võib olla loomulik, kooli-, eliitmitmekeelsus, kuid võib avalduda ka poolkeelsusena. (Merila 1999: 9)

Keelekeskkond- keelekeskkonna moodustab ühelt poolt reaalne keskkond, milleks võib olla nii linn, küla, kui ka kool või klass, ning teisalt inimesed, kes keelt kõnelevad (nt pere ja sugulased, naabrid või klassikaaslased). Peale keelekasutajate ehk suhtluspartnerite määrab ära keele kasutuse ka sotsiaalne kontekst, milles suhtlus toimub (nt poes, koolis jne.). (Rannut 2003: 13)

Keele omandamine- esimese või teise keele omandamise protsess. (Baker 2005: 339)

Lasteaed e. koolieelne lasteasutus- õppeasutus, kus võimaldatakse koolieast nooremate laste alushariduse omandamist ning lastehoidu. (KELS 1999)

Keelekümblus- programmi, kus laps õpib vähemalt 50% ainetest sihtkeeles. Metoodika annab lapsele võimaluse omandada eesti keel kõrgel tasemel, kuid ei kahjusta tema enda emakeelt. <http://kke.innove.ee/kkk>

1. VÄIKELAPSE KÕNE ARENG

Inimeste kõne mõte on suhtlemine ja identiteet. Me vajame keelt informatsiooni edastamiseks, suhete loomiseks, mängimiseks, lugude jutustamiseks, sõprade ja lähedastega suhtlemiseks, rühmatööks. (Baker 2000: 71)

Rahva hulgas on levinud arusaam, et kuna kõik lapsed hakkavad ükskord ikka rääkima, siis eraldi keeleõpet nad ei vaja. Selle arvamusel ei nõustu keeleteadlased ja psühholoogid. Kõne arengu järgi saame hinnata lapse üldist arengut. Kõne arengu taseme järgi võime ennustada tervet lapse edasist arengut. (Kikas 2008: 39)

Lapse arengus on tähtsal kohal kolm esimest eluaastat. Sel ajal areneb lapsel kõige intensiivsemalt mootorika: laps hakkab hoidma oma pead, õpib ennast keerama, sellele järgneb istuma tõusmine, roomamine ja ka esimesed sammud. Koos motoorse arenguga toimub ka tajude arenemine. Laps õpib tunnetama ümbritsevat oma meeleorganitega. Nendeks on siis kuulmine, nägemine, kompimine, maitsmine ja haistmine.

Last motiveerib keelt omandama huvi selle vastu, samuti emotsionaalsus ja aktiivsus. Keele omandamise kiirus on tõhusam, kui laps ei õpi keelt keele enda pärast, vaid kasutab seda uute teadmiste omandamiseks ja erinevate ülesannetega toime tulemiseks. (Lall jt 2013: 5)

Tajude ja mootorika areng on aluseks teiste arenguvaldkondade kujunemisele: kõne, praktilised tegevused, isiksuse omadused jm. (Kuusik jt 2007: 9)

Esimesest kolmanda eluaastani areneb laps tänu esemetele. Alguses tutvub ta esemete omadustega, millele järgneb nende kasutama õppimine. Siin on lapsele abiks täiskasvanu, kelle abiga laps saab selgeks asjade funktsioonid. Areng toimub koostegemisest ja suhtlemisest, samuti läbi täiskasvanu matkimise.

Taju areng jätkub tänu esemelisele mõjule. Siit saab alguse esimene mõtlemise vorm, vallandub intensiivse kõne arengu periood. (Kuusik jt 2007: 10)

Merila (1999: 11) on märkinud lapse keelelise arengu soodustajateks järgmised tegurid:

- meeleolu on mänguline ning lõbus;
- täiskasvanu kohandab oma väljendusi lapse arengutasemele;

- lapse käitumist kinnitatakse keeleliselt ning alati lastakse lapsel ennast väljendada;
- võetakse kuulda lapse algatusi;
- soovitakse avastada motivaatoreid, mille laps omaks võtab: põhjusi, miks laps tahab tegutseda nii nagu meie seda soovime;
- täiskasvanud inimene on lapsele füüsiliselt lähedane, nende vahel valitseb rõõm ja kiindumus.

1.1. Biheivioristlik kõne arengu teooria

Biheivioristid arvates on kõne areng keskkonna mõjutuste tulem. Keele omandamisel on olulisel kohal matkimine. Biheivioristide arvates ei erine rääkima õppimine teistest õppimisviisidest. Lauseid on siin mõeldud kui sõnaridu, milles iga sõna on nii stiimuliks järgmisele kui ka reaktsiooniks eelnevale. (Kivi, Sarapuu 2005: 40)

Biheivioristid ehk käitumusliku psühholoogia koolkonna esindajad arvavad, et kogu inimkäitumine on seletatav õigesti reageeringuga keskkonna märkidele. Mõtlemise osa seevastu peavad nad õppimise juures teiseseks. (Krull 2000: 181-182)

1.2. Vögotski ja Piaget` teooriad

Vögotski arvates on keel ja kõne omavahel tihedas seoses. Varaseim mõtlemine lapsel on juba enne kõnet. Sotsiaalsed suhted lapse ja täiskasvanu vahel annavad võimaluse lapse esmase kontakti keelel põhinevate intellektuaalsete protsessidega. Lisaks sellele annavad sellised suhted lapsele keskkonna, milles ta saab õppida jäädvustama just neid protsesse, mis hakkavad automaatselt verbaalsete mõistetena toimima. (Kivi, Sarapuu 2005: 41)

Piaget` seevastu väidab, et algselt on lapse kõne egotsentriline ega täida kommunikatiivset eesmärki, vaid see saadab lapse tegevusi. Egotsentrilist kõnet peaks vaatama kui üleminekuetappi väliselt kõnelt sisemisele. Egotsentriline kõne on individuaalse loomuga, mitte aga sotsiaalne. (Kivi, Sarapuu 2005: 41)

Võgotski ja Piaget` teooriate erinevus seisnev selles, et üks pöörab rohkem tähelepanu lapse sotsiaalsuse seosele kõne arenguga, teine peab seda aga vähetähtsaks. (Kivi, Sarapuu 2005: 42)

2. KEELEÕPPE EESMÄRGID JA MEETODID

Lasteaias on emakeeleõpetuse peamiseks ülesandeks õpetada suhtlema: seda küsides, kuulates, selgelt väljendudes, täpsustades. Võõrkeeleõppes saab toetuda sellele, mida emakeeles juba osatakse. (Merila 1999: 11)

Ülesehituselt võib keeleõppeharjutused jagada kolmeks. Esimeses rühmas on matkimisele ja täpsusele keskenduvad harjutused, mille eesmärk on põhiliselt kopeerimine. Teises rühmas asetsevad kõnearendusharjutused, mille põhiülesandeks on kinnistada sõnavara ja lausemalle. Kolmanda grupi moodustavad soravusharjutused, mis taotleavad ladususe ja voolavuse arendamist. (Kärtner 2000: 10)

Merila (1999: 9) on raamatus Eesti keel muukeelses lasteaias välja toonud 7 keeleõppe eesmärki lasteaedadele.

Nendeks on:

- tekitada lastes huvi eesti keele vastu ja tagada huvi säilimine kooliajaks;
- õpetada kuulama ja tajuma eesti keele kõla;
- õpetada lausetest tuttavaid sõnu ja tekstist tuttavaid lauseid ära tundma;
- alustada õige häälduse õppimist;
- arendada suhtlusoskust, mälu ja tähelepanu;
- anda sõnavara ning suunata õpitud sõnu ja fraase kasutama;
- kaasata lapsevanemaid neile asjakohast teavet andes ning süvendada nende huvi keeleõpingute vastu.

Varajane mitmekeelsus kogub populaarsust kogu Euroopas. Mis puutub Eestit, siis peavad vene õppekeelega lasteasutused tagama lastele eesti keele õppe alates neljandast eluaastast. <http://kke.innove.ee/keelekumblusest/valikuvoimalused>

Lasteaia eesti keele õpetaja toetub lapse juba emakeeles omandatud suhtlusoskusele ja mõningasele keele õppimise kogemusele, mille laps lasteaias saanud on. Tähtis on ka teave eesti keele kasutamisest perekonnas ja eesti keelt rääkivate sõpradega suhtlemisvõimaluste kohta. (Kärtner jt 2005: 3)

2.1. Audiolingvaalne meetod

Audiolingvaalne keeleõppemeetod on väga sobilik õppeviis väikelapse kõne arendamiseks. See on üsnagi mehaaniline meetod, mis tähendab, et uued sõnad, väljendid ja lausemallid tuleb lihtsalt meelde jätta. Õpetaja rolliks on antud õpetamisviisi juures keele omandamine muuta võimalikul mänguliseks. (Kärtner jt 2005: 6)

Audiolingvaalse keeleõppemeetodi üks olulisemaid võtteid on kajamäng, mida saab mängida mitme raskusastmega. Lihtsama viisi puhul häälib õpetaja lastele ette kergemaid sõnu, mida lapsed saavad järele korrata, tehes seda võimalikult täpselt. Teises astmes ütleb õpetaja lastele kordamiseks ette juba sõnaühendeid või lihtlauseid. Õnnestunud sooritust peaks alati saatma kiitus, mis motiveerib last ja aitab kaasa õpitu kinnistumisele. (Kärtner jt. 2005: 6)

2.2. Kommunikatiivne meetod

Kommunikatiivne keeleõpe hakkas laialdaselt levima 1960. aastate lõpus Inglismaal. Selle keeleõppemeetodi põhikategooriateks on mõisted ja arusaamad ning keelekasutusfunktsioonid. Laste keeleõppes kasutatakse kommunikatiivse keeleõppemeetodi õpetusviisi, milleks on suhtlev-kogemuslik õppeviis. Õpiülesannete ja nende sisu mõtteks on ärgitada lapsi omavahel suhtlema, motiveerida neid kasutama õpitavat keelt reaalses situatsioonis, võimaldada lastel luua uusi õpikogemusi ja samas kasutada ka juba olemasolevaid ning see rikastab laste teadmisi ja avardub silmaring. (Kärtner jt. 2005: 10)

2.3. Loomulik meetod

Loomuliku keeleõppemeetodi puhul üritab õpetaja luua lastele loomuliku keelekeskkonna. Õpetaja kasutab põhiliselt õpitavat keelt illustreerides seda erinevate meetodiliste materjalidega. Õpetaja ülesandeks on luua meeldiv ning pingevaba õpikeskkond, milles lapsed õpivad keelt, püüdes väljendada oma mõtteid ja soove. Siin ei õpita keelt teadlikult nagu eraldi õppeainet. Suur tähelepanu koondub sõnavara

laiendamisele, eneseväljendusele ning enesekindluse suurendamisele. Selle meetodi puhul puudub õpikutel eriline roll, mistõttu on suurem osa õppematerjalist tihti õpetaja enda tehtud. Sõnade tähenduse ja käskluste sisu paremaks arusaamiseks kasutatakse nii erinevaid asju ja esemeid, pildimaterjali ja kehakeelt, samuti ka miimikat, žeste ja konteksti järele aimamist. Kuna suhtlus selle meetodi puhul käib läbi mängude ja muu huvitava tegevuse, siis sobib see iseäranis väikeste laste õpetamiseks. (Kärtner jt 2005: 15)

Loomuliku meetodi puhul omandatakse võõrkeel suheldes. Õpetaja julgustab õppijaid omandatud keeleoskust üha uuemates situatsioonides kasutama. Silmas tuleb pidada, et keele omandamine on igal lapsel individuaalne. Lapsed erinevad nii keeleoskuse taseme, keele omandamise kiiruse kui ka temperamendi ja esinemisjulguse poolest. Mida elamuslikum ja hingelähedasem on õpitav teema, seda lihtsamini võtab laps selle vastu ja seda aktiivsemalt osaleb ta tegevuses. (Kärtner jt. 2005: 16)

2.4. Ülesandepõhine meetod

Ülesandepõhise keeleõppe puhul pööratakse tähelepanu kolmele keele omandamise põhitingimusele ja ühele soovitavale tingimusele:

1. Kokkupuude rikka ja loomuliku suulise ja kirjaliku keelega. Õppijal peab olema võimalus kuulata õpetajaid, kuulata spontaanseid monolooge ning dialooge, võimalus lugeda tekste, mis võivad ette tulla ka väljaspool keeletundi.
2. Võimalus kasutada keelt oma vajaduste, mõtete, tunnete ja arusaamade väljendamiseks.
3. Võimalus kuulata ja lugeda ning aru saada ümbritsevate inimeste välja öeldud mõtetest, tunnetest jne.
4. Õppijal peab olema soov kasutada õpitavat keelt, ta peab tahtma keelt kasutada, lugeda ning kirjutada selles keeles.

(Kärtner jt 2005: 24)

Ülesandepõhist keeleõpet peetakse sobivaks nii laste kui ka täiskasvanute õpetamisel. Lastele on see meetod sobilik seetõttu, et nad tunnevad ennast teist keelt õppides üsna mugavalt ja hakkavad keelt kasutama juba siis, kui nad ise veel vigu teevad. Lastel on

hea mälu ja neil on võime nähtut ja kuuldut väikese vaevaga reprodutseerida, neile meeldib jäljendada ja tegutseda. Lapsed nõustuvad samu asju üha uuesti kordama- nad mängivad samu mängu, laulavad samu laule, kuulavad väsimata samu lugusid. (Kärtner jt 2005: 25)

Kärtner jt (2005: 24) pakuvad ülesandepõhise meetodiga õpetamisel lastele kolme liiki ülesandeid:

1. Kuula ja tee kaasa ülesanded: selle liigi puhul keelt ei produtseerita ja lapsed näitavad keelest arusaamist oma tegevustega.
2. Rühmitamisülesanded- siin kasutavad õppijad üksikuid sõnu, väljendeid ja lauseid. Keeleline aktiivsus on esimesest liigist mõneti suurem.
3. Kirjeldamis- ja äraarvamismängud- seda liiki mängude puhul on laste keeleline aktiivsus kõige suurem ja lapsed peavad kasutama neile tuttavaid sõnu ja lauseid.

3. KEELEKESKKOND

Muukeelse lapse ühiskonda sulandumist ja teise keele omandamise tulemuslikkust mõjutab enim tema ümber olev keelekeskkond, motivatsioon keeleõppeks ja suhtumine kohalikku keelde ja selle rääkijatesse. Last saab aidata sõbralik, kompetentne eesti keelt kõnelev õpetaja, kes oskab kasutada häid eesmärgipäraseid metoodilisi materjale ja metoodikat, samas luues sobiva keeleõppekeskkonna. Lisaks õpetajale on lapsele oluline ka lapsevanema toetus ning lasteaia ja kodu koostöö. (Kärtner jt 2006: 7)

3.1 Keelekeskkonna mõiste

Last ümbritsev sotsiaalne keskkond mõjutab lapse üldist arenemist, keelekeskkond seevastu mõjutab tema keelelist arengut. Väikese lapse puhul moodustab keelekeskkonna nii tema vanemad kui ka lasteaiaühm kus ta viibib. (Rannut 2003: 8)

Keelekeskkonna moodustavad nii reaalne keskkond, milleks võib olla nii linn, küla, kool või klass, ning teisalt inimesed kui keele kõnelejad (näiteks perekond, sugulased, naabrid, inimesed tänavalt jne). (Rannut 2005: 20)

Inimese suhtlusvõrgustik jaguneb kaheks:

1. Mikrotasand- tegemist on inimestevahelise suhtlemisega, ehk kitsama ringi suhtlusvõrgustikuga. See kujutab endast suhtlemist sõprade, perekonna, klassikaaslaste või naabritega ning see toimub alati lähikonnas (nt kodu, klass, naabrite ning sõprade ajaveetmine).
2. Makrotasand- siin on tegu massikommunikatsiooniga, mis haarab laiemat suhtlusvõrgustikku, kuhu kuuluvad muuhulgas ka ajalehed, televisioon ja filmid.

Nii inimestevahelise suhtlemise kui ka massikommunikatsiooni vahendusel saab immigrant omale teadmisi ning kogemusi, mis annavad võimaluse kohaneda uue keskkonnaga.

Sihkkeele õppimine ja keelekasutus toimuvad sotsiaalsetes kontekstides. Need kontekstid erinevad üksteisest ulatuselt, suhtumiselt ja eesmärkidelt. (Rannut 2005: 21)

Sotsiaalsed kontekstid jagunevad:

- Ühis- ja kogukond- ühiskonna ja lapse emakeelse kogukonna keelelised suhted, mis on tingitud keele ja võimu suhetest ühiskonnas: kas tegu on rahvusriigi või multikultuurse keskkonnaga.
- Perekond- lapse perekonnas ning lähimas suhtluskeskkonnas kasutusel olev keel ja keelelised hoiakud: kodune keel, kas lapsevanemad on kakskeelsed, kuidas on nende suhtumine kakskeelsusesse, sihtkeele kõnelejatesse.
- Kool ja klass- keelekasutus koolis ja klassis, mis väljendab keele ja võimu suhteid ühiskonnas ja lapsevanemate suhtumist nii oma emakeelde kui ka sihtkeelde, milline kool valitakse, milline on sealne õppekeel.

Eesti keele kui teise keele õpikeskkonna kujundamisel peab olema kindel eesmärk, mis on kirjas lasteaia arengu- ja tegevuskavades. Õpikeskkond peab olema eelkõige turvaline, samas innustades last mängima ja õppima. Õpikeskkond lasteaias võib olla optimaalne, kuid ka ala- ja ülekoormuslik. Sobivaimaks õpikeskkonnaks lapsele loetakse optimaalset keelekeskkonda, sest see on talle ea- ja jõukohane ning on toeks tema üldisele arengule. (Kärtner jt 2006: 67)

Et lapsel areneks suutlikkus õppe- ja kasvatustegevustes tuleks luua talle selleks sobivad tingimused:

- tuleb lasta lapsed endal teha valikuid ja kavandada oma tegevust;
- varasemate kogemuste seostamine uutega;
- võimaldada lapsel kasutada omandatud teadmisi nii erinevates tegevustes kui ka mitmesugustes olukordades;
- laps peaks arutlema omandatud oskuste ning teadmiste üle;
- laps võiks hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- laps peaks tulema toime ebaõnnestumistega, aga tundma siirast rõõmu nii enda kui ka teiste õnnestumistest.

(Lall jt 2013: 5)

3.2. 10 keelekeskkonna tunnusjoont

Edukaks keele õppimiseks on vajalik sobilik keelekeskkond. Kärtner jt. (2006: 18) on oma teoses välja toonud J. Doug McGlothlin'i (1997) kümme lapse keelekeskkonna tunnusjoont:

1. Lastel puudub hirm eksamite ja halbade hinnete ees. Keeleõpe saab toimuda rahulikus õhkkonnas.
2. Lapse ei pea keeleõppega kiirustama, selleks võib kuluda kasvõi kogu lasteaia viibimise aeg.
3. Lapsed ei saa vältida uute sõnade, väljendite ja struktuuride omandamist, kasutades nende asemel juba õpitut.
4. Laste õppekeeles puudub tihti grammatiliste vormide järjestus ning süstemaatiline sõnavaraõpetus.
5. Laps oma igapäevastes tegevustes kordab pidevalt õpitut ja puudub vajadus kiirustades edasi liikuda.
6. Maailm lapse ümber on uus, samuti nagu sõnadki. Lapse maailmaavastus käib paralleelselt koos uute sõnade õppimisega.
7. Keele omandamiseks vajaliku konteksti loob last ümbritsev keskkond ehk maailm, milles laps igapäevaselt viibib.
8. Laps kuuleb pidevalt, mida õpetaja ja teised teda ümbritsevad inimesed emakeelena räägivad. Laps saab palju kuulamiskogemusi, mis aitab tema keele omandamisele palju kaasa.
9. Lapsel saab kasutada õpitavat keelt ja teeb end tänu selle arusaadavaks. Ka vähene kogemus on siiski kogemus.
10. Lapse jaoks lihtsustatakse keelt, et lapsel oleks kergem seda mõista.

4. KEELEÕPPE KORRALDUS LASTEAEDADES

Eestis elavate mitte-eesti kodukeelega laste vanematel on võimalus valida, millise õppekeelega lasteaiarühma oma laps panna. Samuti saab lapsevanem ise otsustada, millise eesti keele kui teise keele õppimise mudeli ta oma lapsele valib. Sõltuvalt valikutest on keeleõppe eesmärgid ja tulemused erinevad. Valikus on eraldi keeleõppetegevused mitte-eestikeelses lasteaiarühmas, omandada eesti keel kasutades keelekümblusmetoodikat või omandada keel eesti õppekeelega rühmas, kus eesti keele osakaal ulatub 100% ja enamikus laste kodukeeleks on eesti keel. (Kulderknup 2009: 53-54)

Eesti lasteaedades on muukeelsete laste keeleõppekorralduse sätted välja toodud Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas. Paragrahv 9 käsitleb eesti keelt teise keelena, paragrahvis 19 on väljatoodud valdkonna eesti keel kui teine keel eesmärgid, põhimõtted ja korraldus.

Selle valdkonna õpisisuna on kirjas eesti keele ja kultuuri tutvustamine läbi kuulamise ja kõnelemise.

Lasteaiarühmades, kus õppe- ja kasvatustegevus on eestikeelne, omandavad muukeelsed lapsed eesti keele kahel viisil:

- läbi lõimitud tegevuste, mille hulka võib kuuluda eesti keele tugiõpe;
- rakendades täielikku keelekümblusmetoodikat.

(RÕK 2008)

Õppetööd kavandades, peab õpetaja lähtuma ka muukeelse lapse vajadustest, tema keelelisest ja kultuurilisest taustast ja ka iseloomu eripärast. (Lall 2013: 120)

Vatsavalt Koolieelses lasteasutuse seaduses olevale valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise eesmärkidele toimuvad tegevused lastega lõimitult. Omavahel on võimalik lõimida kõiki lasteaias läbiviidavaid tegevusi. Siin võib välja tuua nii kuulamise kui kõnelemise, vaatlemise ja uurimise, võrdlemise ja arvutamise, aga ka erinevad liikumise-, muusika- ja kunstitegevused. (RÕK 2008)

5. KEELEÕPE EESTI ÕPPEKEELEGA RÜHMAS MUUKEELSETELE LASTELE

Kogu maailmas kasvab üha nende last arv, kes õpivad teises keeles, mida nad kodus kasutavad. Nii on see ka Eestis. Teisest rahvusest laps lasteaedades ja ka eesti õppekeele rühmades muutub üha tavapärasemaks. (Lall, Minlibajeva 2007: 50)

Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast saame lugeda, et õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbi viimisel tuleb arvestada iga lapse eripära, tema võimeid, kultuurilist ja keelelist tausta, aga ka sugu ja vanust ning lapse tervislikku seisundit. Vastavalt riiklikule õppekavale peab igas lasteaias olema tagatud muukeelsete laste eesti keele õpe. (RÕK 2008)

Keeleõpe peab toetama lasteaialapse üldist arengut. Seda ei saa asetada väljaspoole tervikut, vaid peab olema selle üheks osaks. (Merila 2009: 10)

Koolieelses lasteasutuses Keele ja kõne valdkonnas on oluline, et laps kasutaks igapäevast emakeelt vigadeta, samuti suudaks teistele arusaadavalt väljendada, et lapsel kujuneksid lugemis- ja kirjutamisvalmidus hilisemaks koolis õppimiseks. (Kütimets, Puik 2009: 7)

Eesti keele õppega alguse tegemine koolieelses eas tugineb teise keele omandamise seaduspärasus-uuringutel, millest nähtub, et tõhusaim periood keele õppimiseks on 5-10 eluaasta. Sel ajal saab laps teise keele selgeks kiiremini ja paremini. Tal kujuneb välja õige hääldus ning keelekasutus on korrektne. Uurijad on kirja pannud mõned teise keele varajase õppimise positiivsed jooned:

- Kuna laps ei ole enne 10 eluaastat eriti enesekriitiline, siis ta õpib antud eas vanusele vastavat ja mitmekülgset keelemetoodikat kasutades teist keelt kiiremini.
- Vaikiv periood annab võimaluse selles eas vigu vähendada ning hääldust parandada. Samuti aitab see teise keele omaks võtta.
- Laps omandab teise keele grammatika paremini, kui õpetaja keelekasutus on õige, mitte pideva vigade parandusega. (Kärtner jt 2006: 6-7)

5.1. Lapse kui võõrkeeleõppija eripära

Ennekõike on keel inimese esmaste vajaduste rahuldamise vahend. Siin võib välja tuua söögi ja joogi küsimise, saab mõjutada teiste inimeste käitumist keeldude, käskude, palumisega. Samuti võib siia lisada nõudmised ja veenmised. Keele abil saavad inimesed väljendada oma tundeid ja mõtteid: huvi, vastumeelsust, rõõmu, viha jne. Keel on abiks oma tunnete väljendamisel sotsiaalselt aktsepteeritaval moel. (Kärtner jt 2006: 15)

Lasteaiaaegne laps pole teadlik keeleõppija. Ta ei saa aru mõistetest nagu täht, häälik ja lause. Laps õpib mängides ja mängu kaudu. Ta osaleb meeleldi just neis tegevustes, mis talle huvi pakuvad, ta matkib teisi lapsi ja ümbritsevaid täiskasvanuid. (Kärtner jt 2006: 16)

Keeleõpe lasteaia peaks lapse jaoks olema motiveeriv ja hariduse väärtuslik osa. Lapse õpetamisel peab arvestama tema vajadusi ja samuti tuleb arvestada lapse vanuselist eripäradega. Lasteaias saadud keeleoskus annab põhja hilisematele keeleõpingutele. Mida kvaliteetsem on keeleõpe lasteaias, seda kergemini kulgevad lapse edasised keeleõpingud. Samas vastupidine olukord raskendab keeleõpet tulevikus. (Kärtner jt 2006: 17)

Mida nooremalt lapsed keeleõppega alustavad, seda enam peab keeleõpetus olema integreeritud mängu ja loovtegevusse. Arvestada tuleb laste tähelepanuvõimet, liikumisvajadust ja teisi ealisi psüühikaomadusi. (Merila 1999: 5)

5.2. Eesti õppekeele rühma tegevuse eesmärgid ja keeleõpe erinevate tegevuste kaudu

Eestikeelse rühma tegevuse eesmärgid ja eesti keele õpetamise võimalused olenevad mitmest tegurist. Silmas tuleb siiski pidada, kes lastega suhtleb eesti keeles ja kes muus keeles, kas rühm tegutseb eestikeelses või muukeelses lasteaias, samuti tuleb arvestada rühma koosseisuga (laste vanus, oskused, võimed ja keeleline taust). (Merila 1999: 14)

Keeleõpet planeeritakse rühmas vastavalt rühma elule. Laps õpib eesti keele põhisõnavara, mis on seotud tema tegevuse ja teda ümbritseva eluga. Rühma saabunud lapsele antakse mõningane kohanemisperiood, mille ajal õpetaja räägib lapsega igapäevaseid lihtsaid lauseid. Vajadusel võib alguses ka tõlkida või liigutustega ette

näidata, mida öeldu tähendab. Mida rohkem laps eestikeelses rühmas viibib, seda lihtsamini omandab ta eesti keele häälduse ja loomuliku intonatsiooni. (Merila 1999: 14)

Oluliseks teguriks lasteaias keeleõppe puhul on õpitu korduv ja järjekindel kasutamine. Tegevused võib rühmas planeerida erineva tasemega, pidades silmas laste vanust ja keeleoskust. Keeleõpe toimub rühmas kõigi tegevuste kaudu: nii liikumine, laulmine, matemaatika, igapäevategevused, kui ka käelist tegevust saates. (Merila 1999: 14)

Suur osa keele omandamisel on muusikal. Väikelastele meeldib laulda ning liikuda muusika toel. Pannes lapse laulma ja tantsima eestikeelsete laulukeste saatel, õpib ta paratamatult ka keelt mõistma ja sellest aru saama. (Lunjev, Maiberg 2009: 8)

Õppetegevust planeerides tuleb arvestada kõiki lapsele tähtsaid teemasid ja kasutada neid erinevates tegevustes. Välja võib tuua nii koduse elu, liikluse, tervishoiu, aastaajad, kui ka näiteks täiskasvanute töö ja toimetused. Praktiliste tegevuste kaudu keelt õppides seostub sõnavara intensiivselt lapse kehalise tegevusega: ta liigub ja kõneleb sellest, juhib oma käsi ja sõnastab oma tegevuse. Liikumise ja kõne kooskõla on keeleõppe oluline eeldus. (Merila 1999: 15)

Keeleõpe lasteaias toimub läbi laulmise, võimlemise, liikumise, joonistamise ja meisterdamise. Korraldades keeleõpet otseste keeletundidena, ei tohiks unustada, et lapse loomupärane põhitegevus on siiski mäng. Tund peaks olema huvitav ja vaheldusrikas, et hoida laste tähelepanu ülal. Siin tulevad abiks erinevad näitevahendid, õpetaja enda miimika ja žestid, mis aitavad kõita lapse tähelepanu. (Merila 1999: 16)

5.3. Muukeelse lapse toetamine

Ei ole ühte ja kindlat kava, kuidas peab õpetaja toetama muukeelset last rühmas. See sõltub nii laste vanusest, muukeelsete laste arvust eesti õppekeelega rühmas, aga ka sellest, kas laps on käinud ja millises lasteaiarühmas ta varem olnud on. (Kulderknup 2009: 46)

Mõned põhimõtted, mida õpetaja võiks järgida:

- Keeleõpe toimub pidevalt, sellega tegeletakse, last ärgitatakse kordama ja keelt kasutama erinevates situatsioonides.
- Lapse suhtumine mõlemasse keelde peaks olema positiivne.

- Sõltuvalt lapse keeleõppe eripärast, võiks keeleõpe olla lõbus, põnev ja mänguline.
- Keeleõpe peaks toimuma erinevates tegevustes: rutiintegevused, üritused, meisterdamine, muusika ja liikumine.
- Keeleõppes kaasatakse erinevaid meeli (miimika, žestid, kehakeel), see toimub emotsionaalselt, kasutades ka muusikat ja erinevaid rütme.
- Õpetaja peab oma tegevuse läbi mõtlema ja vajadusel selgitusi kordama.
- Kasutusel võiks olla nn rääkivad seinad: sõnad koos piltidega tähistavad vastavaid kohti rühmaruumis.
- Laps peaks olema pideva jälgimise all ja vajadusel kaasab õpetaja oma töösse teisi tugispetsialiste ja logopeede.

(Kulderknup 2009: 46)

Töötades muukeelsete lastega on oluline meeles pidada, et iga laps peab jätkuvalt kogema edutunnet, sealhulgas ka vene keelt emakeelena kõnelev laps, kes käib eesti õppekeelga rühmas. (Lall 2013: 120)

5.4. Muukeelse lapse toimetulekuraskused

Muukeelset last tuleb võtta erivajadustega lapsena. Puudulik keeleoskus võib ta viia riskigruppi, olgugi et muudes asjades on ta andekas. Keelebarjääri tõttu võib muukeelne laps tunda ennast teiste lastega võrreldes ebavõrdses positsioonis. Lapsel võib kaduda eneseväljendusjulgus, olgugi, et temamõtted võivad olla teistega võrreldes sisukamad.

Lasteaiarühmades, kus muukeelsete laste arv on suur, võib nendel lastel puududa tahe suhelda eestikeelsete lastega. Neil on lihtsalt mugavam rääkida oma emakeeles, eesti keeles suheldakse vaid õpetajaga. (Niiberg jt 2007: 39)

Liiga varajase keeleõppe ohud:

- Laps ei reageeri öeldule õigesti, kuna ta ei saa kõnest korrektselt aru.
- Lapse teadmised jäävad puudulikuks, kuna õpetaja kõne on arusaamatu.
- Teises keelekeskkonnas viibiv laps väsib kiiremini ja vajab rohkem pause.
- Lapsel puudub piisav sõnavara enese väljendamiseks, millest tulenevalt võivad tekkida väljendusraskused.

- Võimalik on madala enesehinnangu teke, kuna vähese keeleoskuse tõttu ei suuda ta ennast kaaslastele piisavalt arusaadavaks teha.
- Lapsel on keeruline omandada keelelisi stiilierinevusi ja etiketti. Näiteks maja eesti keeles kui ehitis, vene keeles aga nii ehitis kui ka kodu.

Lapsi, kes on keeleliselt teistest maas, võib ohustada õpiraskused, kui ka emotsionaalsed ja sotsiaalsed probleemid. Seetõttu tuleks eriti lasteaias pöörata tähelepanu lapse keeleomandamisele.

Õpetaja eriline tähelepanu peaks kuuluma lastele, kellel on ebaselge hääldusega kõne või raskusi enese arusaadavaks tegemisega. Õpetaja võib kaasata oma töösse ka logopeedi, et laps saaks vajaliku abi ja toe juba lasteaias.

Mida varem probleemidega tegelda, seda efektiivsem on tulemus. (Niiberg jt 2007: 39-41)

6. UURIMISTÖÖ METOODIKA JA KIRJELDUS

Uuring on läbi viidud Jõhvi lasteaedades, kus ühtse juhtimise all on kolm eraldi maja. Lasteaed on munitsipaallasteaed, mille piirkond asub Jõhvi valla haldusterritooriumil. Lasteaed on loodud kuni 7 aastastele lastele ja tegutsevad sõime-, aia- ja liitrühmad. Lasteaia õppekeelteks on eesti ja vene keel. (<http://www.johvila.edu.ee/dokumendid/pohimaarus>)

Jõhvi lasteaedade nimekirjas on jaanuari kuu seisuga 504 last. Neist 279 last käib eesti õppekeele rühmades, 157 last on vene õppekeele rühmade nimekirjas ja keelekümbelrühmades on 68 last. Protsentidena väljatoodult teeb see vastavalt eesti õppekeele rühmades 55,35% lastest, vene õppekeele rühmades 31,15% ja 13,5% lastest käib keelekümbelrühmades.

6.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Tänapäeva ühiskonnas on väga tähtis õpetaja valmisolek õpetada teisest keelekeskkonnast tulnud last. On tähtis, millised teadmised ja oskused on õpetajal keele õpetamise metoodikatest. (Kulderknup 2009: 56)

Antud uuringu eesmärgiks on:

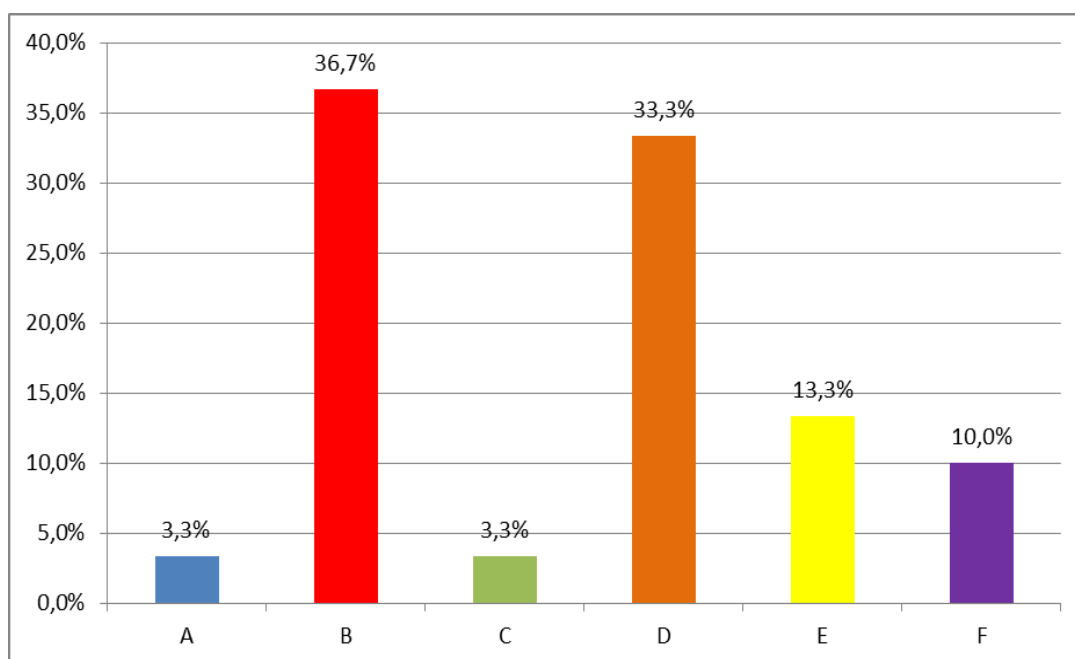
- välja selgitada kui teadlikud on õpetajad oma töös muukeelsete lastega efektiivsetest meetoditest ja võtetest;
- palju õpetajad oma sõnul neid töös realselt kasutavad.

Uurimisküsimustena võib välja tuua milliseid vahendeid ja meetodeid kasutavad Jõhvi lasteaedade eesti õppekeele rühmade õpetajad toetamaks muukeelse lapse keeleõpet. Samuti tunneb töö autor huvi, kas õpetajad on saanud vastavasisulisi koolitusi.

6.2. Valim

Uuring viidi läbi kolmes Jõhvi lasteaias. Jõhvi lasteaedade tegevuskava üheks üldeesmärgiks on välja toodud, et muukeelne laps on toetatud eesti keele kui teise keele õppimisel. Koolieelses lasteasutuse seaduses (KELS) on välja toodud, et muukeelse lapse eesti keele õppimine eesti õppekeelega rühmas toimub läbi lõimitud tegevuste või keelekümblusmetoodikat rakendades. Jõhvi lasteaedades töötab kolme maja peale kokku 15 eesti õppekeelega rühma. Uuringusse ei kaasatud vene õppekeelega ja keelekümblusmetoodika alusel töötavate rühmade õpetajaid. Uuringus osalenute anonüümsuse tagamiseks kasutab autor tagastatud ankeete vaid oma uurimustöö raames ega avalda nende sisu teistele isikutele. Uuritavateks valiti kõigi kolme Jõhvi lasteaia eesti õppekeelega rühmade õpetajad. Välja jagati 30 ankeeti ja need kõik ka tagastati ehk siis 100%.

Tagastatud ankeetidest nähtub, et 36,7 % vastanutest on erialane bakalaureusekraad, 33,3% õpetajatest on keskeriharidus koos erialase täiendkoolitusega, 13,3% õpetajatest alles omandavad erialast haridust, 10% vastanutest erialane haridus puudub ja võrdsest 3,3 % õpetajatest omavad magistrikraadi või muud kõrgharidust koos lasteaiaõpetajate täiendkoolitusega. Antud protsendid on välja toodud ka joonisel 1.

Joonis 1. Õpetajate haridus protsentides.

A- Erialane magistrikraad

B- Erialane bakalaureusekraad

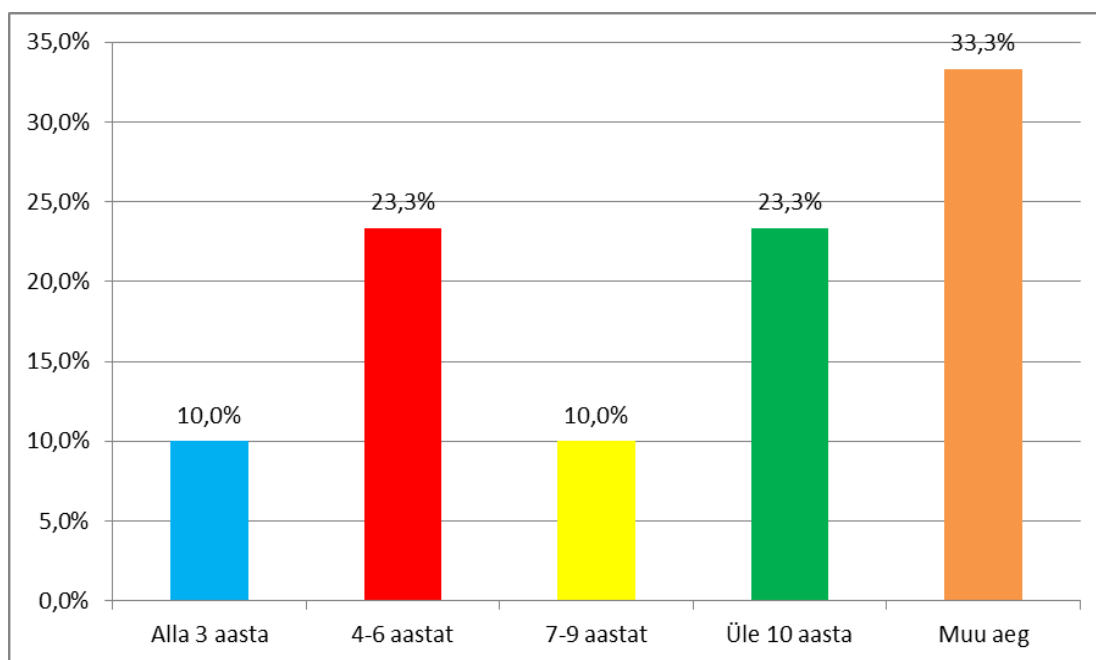
C- Muu kõrgharidus lasteaiaõpetaja täiendkoolitusega

D- Keskeriharidus koos lasteaiaõpetajate täiendkoolitusega

E- Erialane haridus on omandamisel

F- Puudub erialane haridus

Joonisel 2 on välja toodud protsentidena küsitluses osalenud õpetajate tööstaaž lasteaias. 23,3 % vastanutest on märkinud oma lasteaias töötatud ajaks 4-6 aastat ja sama protsent õpetajaid üle 10 aasta, kusjuures 33,3% on märkinud muu aja, milles lisalahtrisse on nad märkinud oma staažiks kuni üle 45 tööaasta.

Joonis 2. Õpetajate tööstaaž lasteaias.

6.3. Uurimistöö metoodika

Uurimistöö läbiviimise meetodiks valiti ankeetküsitlus. Küsitluste eelisenä on ära mainitud asjaolu, et nendega on võimalik koguda suur kogus andmeid säästes ajaressurssi. Samuti on võimalik saadud andmeid analüüsida arvuti abil. (Hirsijärvi jt 2005: 182)

Uuristöö ülesanded:

- läbi viiakse ankeetküsitlus;
- kogutud andmed analüüsitakse;
- tehakse kokkuvõte ja järeldused.

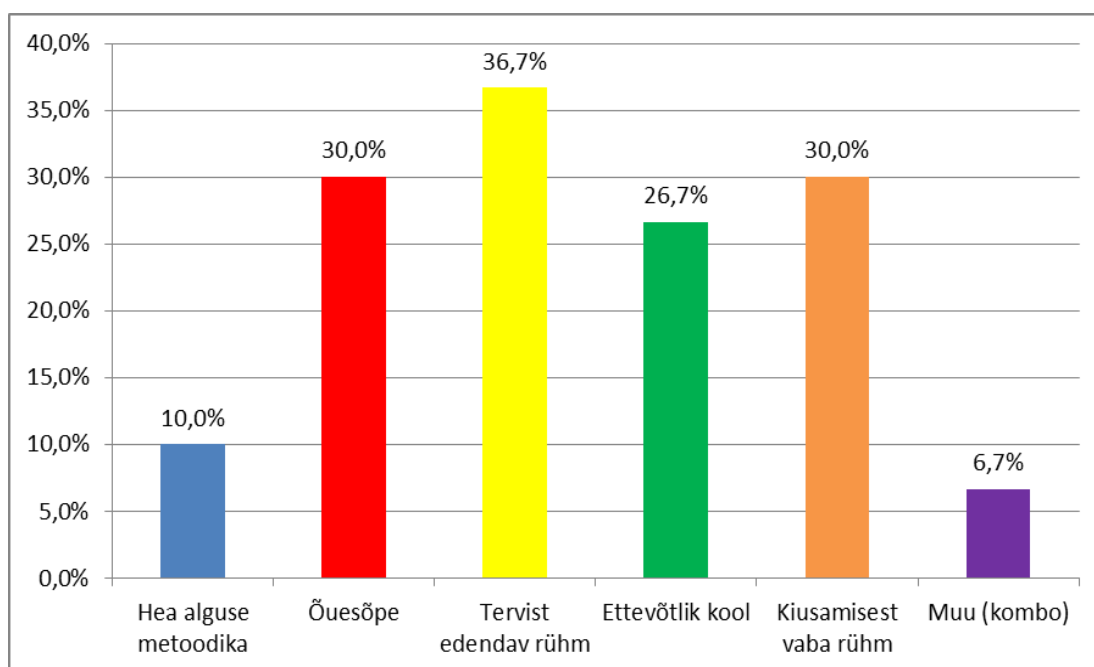
Ankeetküsitlus koosnes 17 küsimusest. 10 küsimust oli etteantud valikvastustega, millest omakorda neljale oli jäetud võimalus lahtris ``muu`` oma arvamust kommenteerida või põhjendada. 7 olid avatud küsimused. Avatud küsimused annavad vastajatele parema võimaluse on mõtteid ja arvamusi avaldada, mistõttu vastused võivad olla informatiivsemad ja huvitavamad.

Andmete kogumine toimus oktoobris ja novembris 2017 aastal. Välja sai jagatud 30 ankeeti, millest tagastati samuti 30 ankeeti ehk 100%. Küsimustikud viis lasteaeadesse ja korjas kokku ühe maja õpealajuhataja. Küsimustikule vastamine oli vabatahtlik ja anonüümne. Andmed töödeldi Microsoft Exeli tabelarvutus programmi abil. Saadud andmed analüüsiti ühtse tervikuna ja eraldi kolme maja analüüsi ei teostatud.

Kuna ankeetküsitlus koosnes nii avatud, kui ka suletud küsimustest, valiti saadud andmete analüüsimiseks kombineeritud meetod. Etteantud vastusevariantidega küsimused analüüsiti kvantitatiivsel meetodil. Kvantitatiivse küsitluse korral on saadud andmed sobivad arvudes mõõtmiseks ja tulemused on esitatavad protsenttabelitena. (Hirsijärvi jt 2005: 131) Avatud küsimustega on vastajale antud võimalus väljendada oma mõtteid vabas vormis ja nii nagu nad neist aru on saanud. Kvalitatiivse küsitluse andmed ei ole mõõdetavad arvudena. (Hirsijärvi jt 2005: 151)

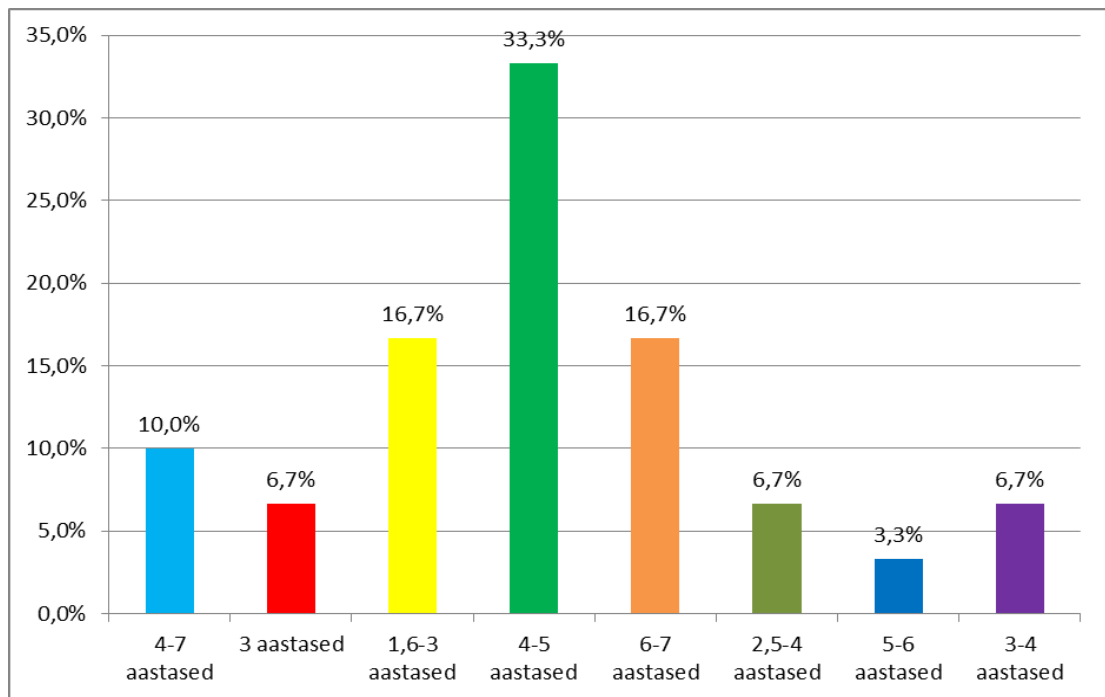
6.4. Uurimistöö tulemus

Õpetajatelt uuriti, millise programmi põhimõtteid nad oma töös kasutavad. Võimalus oli valida ka mitu varianti. 36,7% õpetajatest märkis, et kasutab oma töös tervist edendava lasteaia põhimõtteid. Võrdselt 30% vastanutest valisid oma tööd iseloomustama õuesõppe ja kiusamisest vaba metoodika kasutamise. 26,7% õpetajatest töötab Ettevõtliku kooli põhimõtete järgi. 10% ankeetidest oli märgitud Hea alguse metoodika põhimõtete järgi töötamine ja vähim protsent, ehk 6,7 oli märgitud ``muu``. Selle punkti alla oli märgitud Samm-sammult start programm. 2 ankeedil koguhulgast oli küsimus vastamata. Antud andmed on graafikuna välja toodud joonisel 3.

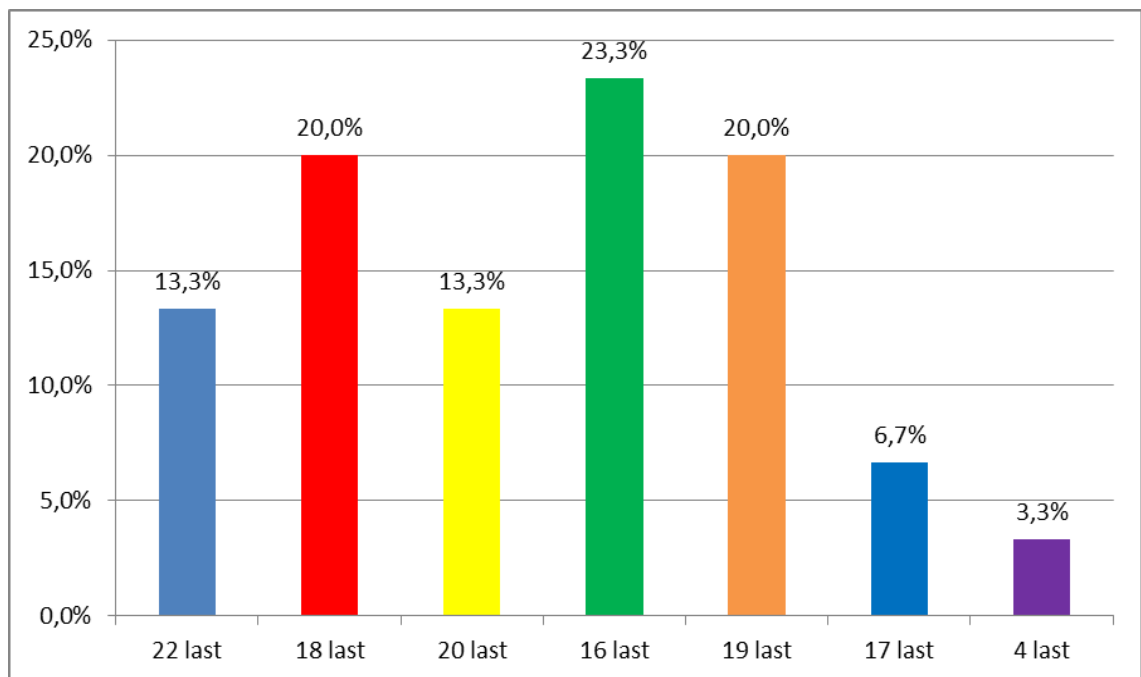
Joonis 3. Töös rakendatavad programmid ja nende põhimõtted.

Ankeetküsitlused jagati lasteaedade kõigi eesti õppekeele rühmade õpetajatele. Tulemusest selgub, et kõige enam on lapsi vanuses 4-5 eluaastat. Laste arv protsentides kajastub ka joonisel 4.

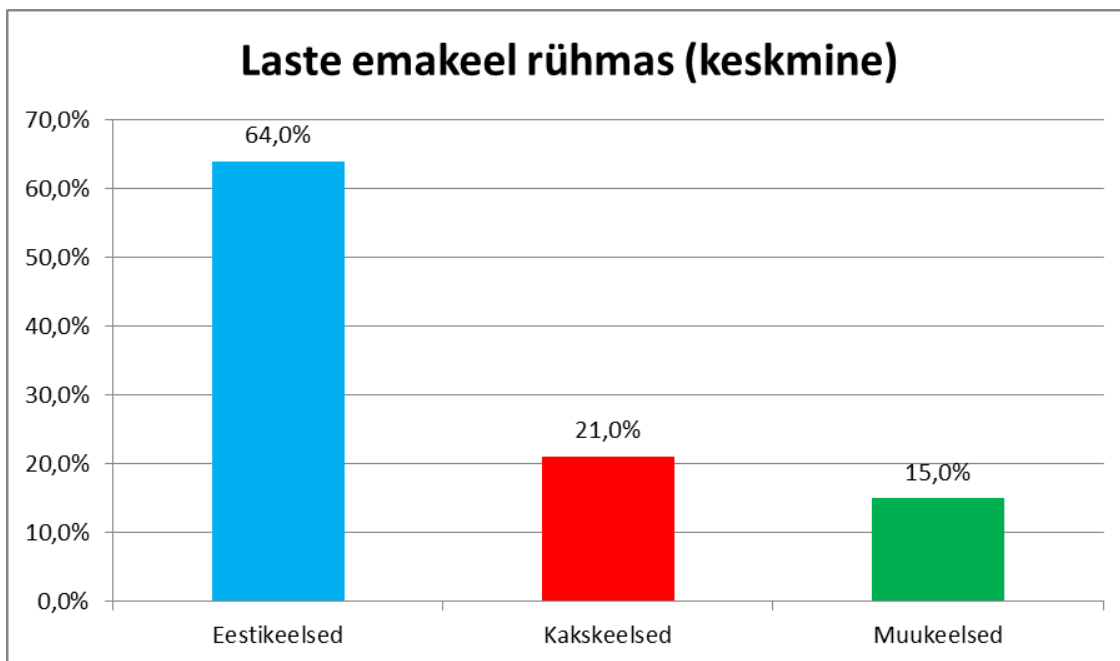
Joonis 4. Laste vanus rühmades.

Laste arv rühmades varieerus neljast kuni kahekümne kahe lapseni. Joonisel 5 näeme, et 23,3% õpetajatest töötab rühmas, kus on nimekirjas 16 last. Järgnevad 20 % rühmad, kus nimekirjas 18 ja 19 last. 13,3% vastanud õpetajatest töötavad 20 ja 22 lapsega rühmades. 17 last on rühmanimekirjas 6,7% õpetajatest. Üks õpetaja ehk 3,3% koguarvust on märkinud laste arvuks rühmas 4.

Joonis 5. Laste arv rühmades.

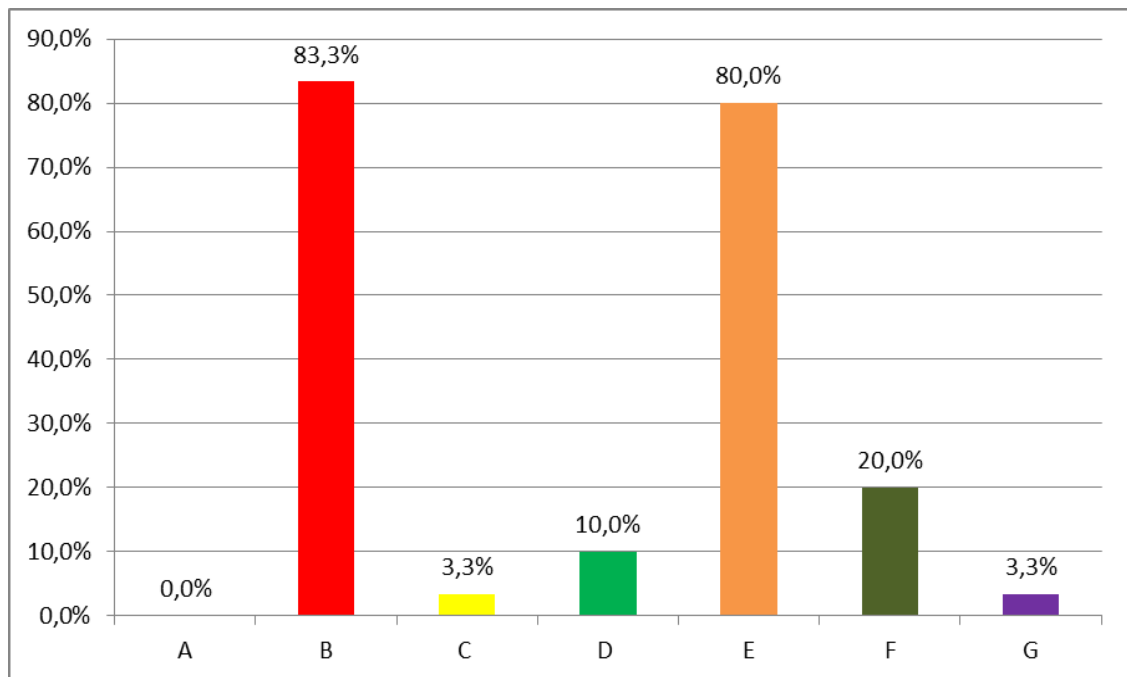
Küsitlused sai jagatud vaid eesti õppekeele rühmade õpetajatele. Tagastatud ankeetidest selgub, et sihtgrupi õpetajate rühmas on 64% lastest eesti kodukeelega, 21% lastest kakskeelsest perest pärit (eesti-vene) ja 15 % lastest on vene kodukeelega peredest. Antud numbrid on kajastatud ka joonisel 6.

Joonis 6. Laste emakeel.

Küsimusele, mis põhjusel on muukeelne laps pandud eesti õppekeele rühma, vastas 83,3% õpetajatest, et vanemate arvates omandab laps siis keele paremini kui näiteks keelekümluse rühmas. 80% olid märkinud põhjuseks ka selle, et laps soovitakse hiljem panna eesti kooli. Seda, et laps räägib rühmas vaid eesti keelt, pidasid põhjuseks 20% vastanutest. 10% õpetajatest on vastanud vanema valiku põhjuseks tuttavate soovitusel. 3,3% vastanutest on nimetanud põhjuseks selle, et ka nende teine laps on käinud samas rühmas. Vabade kohtade puudumist tõenäoliseks ei peetud. (Joonis 7)

Angelika Lall on öelnud oma artiklis, et Ida-Virumaal on üheks peamiseks põhjuseks, miks lapsevanem paneb oma lapse eesti õppekeele rühma see, et lapsevanem usub, et eesti kodukeelega laste kõrval, nendega iga päev suheldes, omandab tema muukeelne laps eesti keele lihtsamal, paremal ja valutumal moel. (Lall 2013: 119)

Joonis 7. Muukeelsete laste eesti õppekeele rühma paneku põhjused.

A- osalise- või täieliku keelekümluse rühmas polnud kohti

B- lapsevanem on seda meelt, et tema laps omandab eesti õppekeele rühmas eesti keele paremini kui keelekümlusrühmas

C- vanemad õed vennad käisid minu rühmas, seepärast pandi ka järgmine laps minu rühma

D- peretuttavad soovitasid panna lapse sellesse rühma, kus töötan, sest neil on olnud oma lapsega hea kogemus meie rühmast

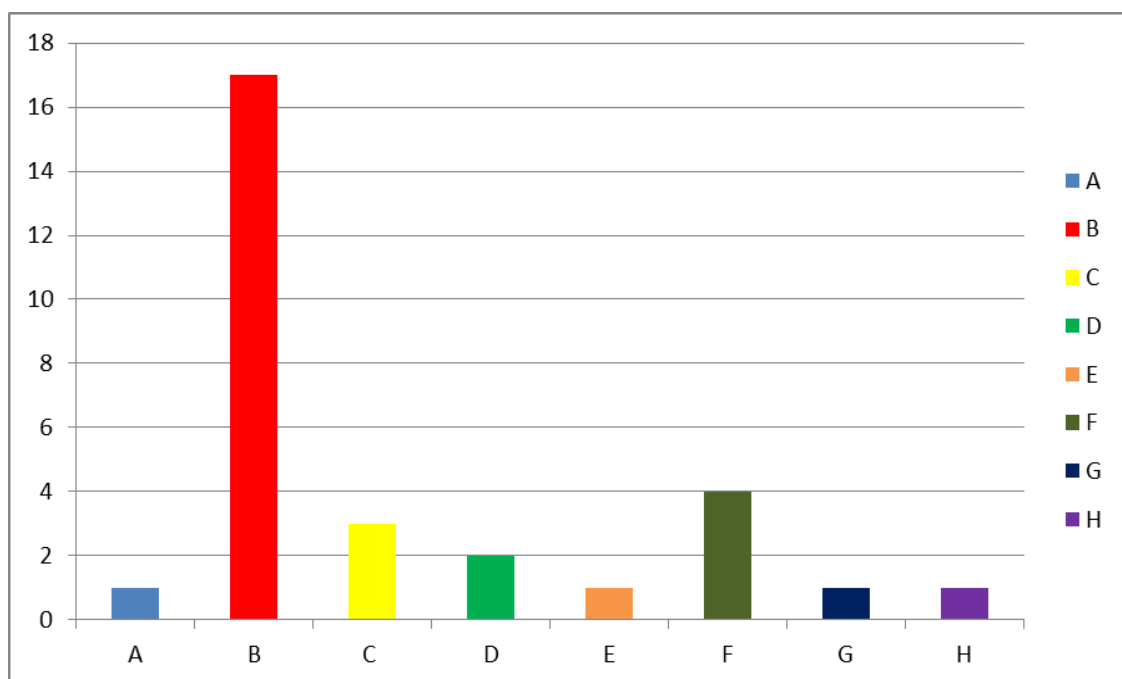
E- lapsevanem soovib lapse hiljem panna eesti õppekeele kooli

F- lapsevanem arvab, et laps räägib rühmas vaid eesti keelt

G- muu põhjus

Õpetajatelt küsiti, kas ja millistel muukeelse lapse keele omandamist käsitlevatel koolitustel nad on osalenud. 17 õpetajat, ehk koguni 56,7% õpetajatest ei ole saanud vastavasisuliselt koolitust. 4 õpetajat on jätnud sellele küsimusele vastamata. 3 õpetajat on osalenud koolitusel ``Keelekümluse ABC lasteaedade``. Kaks õpetajat on märkinud, et osalesid koolitusel, mis käsitles muukeelse lapse toetamist lasteaias. Hea alguse

programmi , minu võimalus suhelda kakskeelse lapsega , muukeelne laps eesti rühmas ja eesti keel kui teine keel on oma läbitud koolitusteks märkinud 1 õpetaja. (Joonis 8)

Joonis 8. Osalemine koolitustel, kus on käsitletud muukeelsete laste eesti keele õppe eripärasid.

A- Hea algus

B- Ei

C- Keelekümbluse ABC lasteaedadele

D- Muukeelse lapse toetamine lasteaias

E- "Minu võimalused suhelda kakskeelse lapsega" 2002.a.

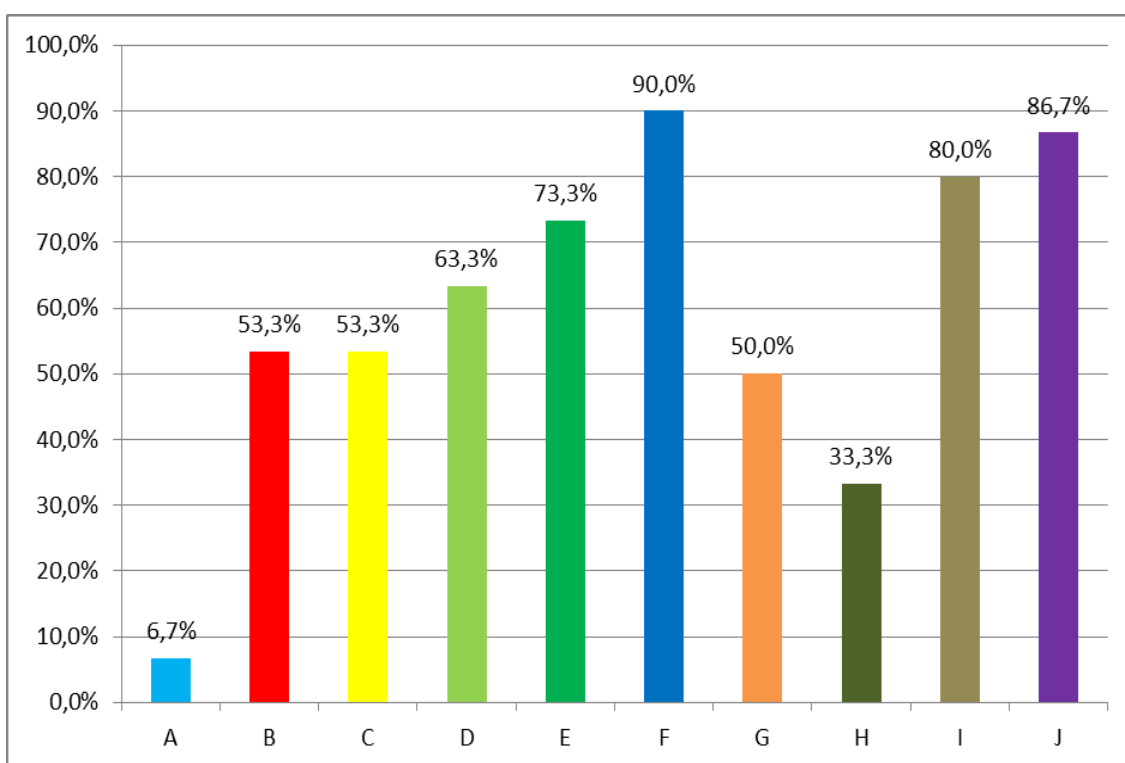
F- Vastamata

G- Eesti keel kui teine keel

H- Muukeelne laps eesti rühmas

Õppetegevuse kavandamise ja korraldamise kohta esitatud küsimusele võisid õpetajad valida mitu sobivat varianti. 90% vastanutest märkis ära rutiintegevused. Sellele järgnes

86,7%-ga lõimitud tegevused. 80% õpetajatest peab oluliseks hommikuringi tegevusi, 73,3% rikkalikku pildimaterjali kasutamist, 63,3% kasutab näitlikke õppevahendeid. 53,3% vastanutest valis variandid B ja C, kus esimene on erinevate meelte kasutamine ja teine muusika olulisus. 50% õpetajatest kasutab õppetegevuste kavandamisel ja korraldamisel ühislugemise raamatuid. 33,3% kasutab rääkivaid seinu ja nn sõnasedelid. 6,7% vastanud õpetajatest viib läbi eraldi keeletegevusi. Antud protsendid on graafiliselt välja toodud ka joonisel 9. Kirjandust uurides on töö autor leidnud, et muukeelse lapse keeleõppele on olulised rutiintegevused, lõimitud tegevused, samuti muusika ja rütmide tähtsus. (Merila 1999)

Joonis 9. Õppetegevuse korraldamisel ja kavandamisel kasutatavad võtted.

- A- Eraldi keeletegevused
- B- Erinevate meelte kaudu (miimika, žestid)
- C- Muusikaline tegevus, rütm, laulud
- D- Näitlikud õppevahendid
- E- Rikkaliku pildimaterjali kasutamine
- F- Kordused igapäevastes rutiintegevustes

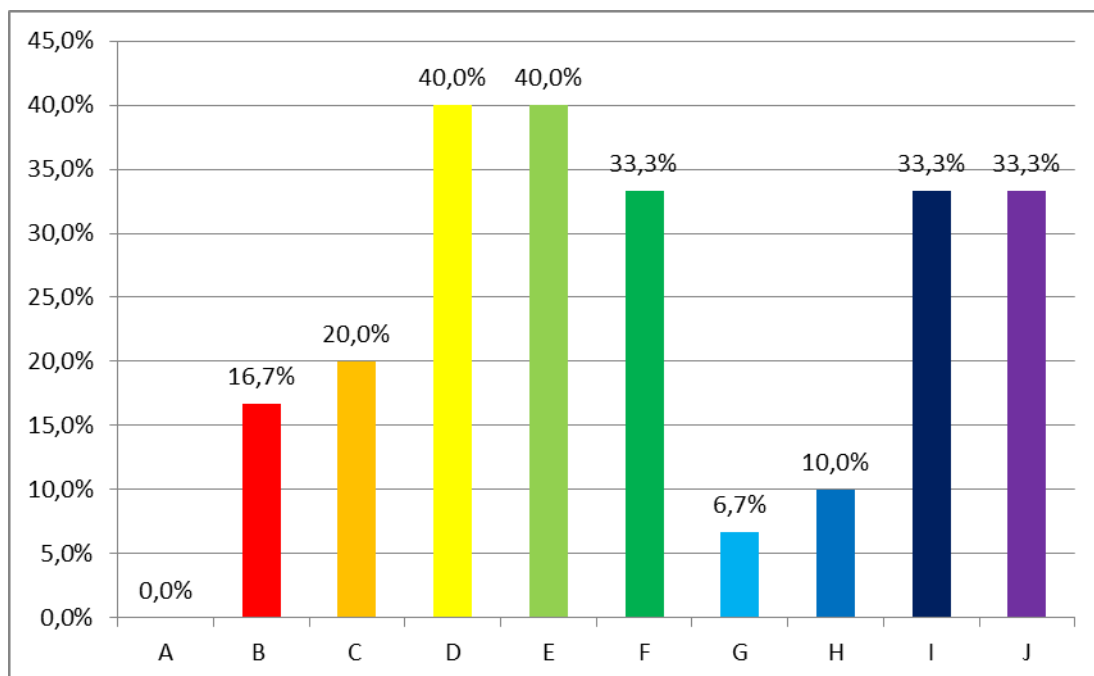
G- Lihtsa keelega ja ühislugemise raamatute ettelugemine

H- Rääkivad seinad, sõnasedelid

I- Hommikuring

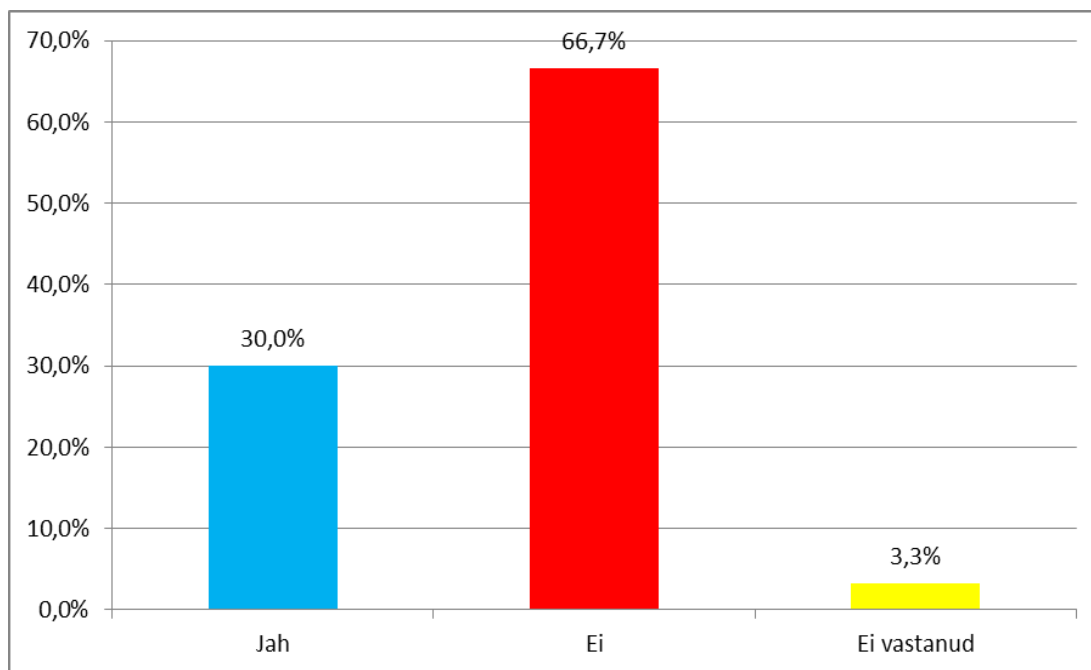
J- Lõimitud tegevused

Järgnevalt uuriti õpetajatelt, mida nad ise kõige efektiivsemaks peavad. Võimalus oli valida kuni kolm võtet eelmise punkti variantidest. Joonisel 9 nähtub, et 40% õpetajatest hindab efektiivsemateks võteteks rikkaliku pildimaterjali ja näitlike õppevahendite kasutamist. 33,3% järgnes neile kordused rutiintegevustes, hommikuring ja lõimitud tegevused. 20% vastanutest peab keeleõppe juures oluliseks muusika ja rütmide kasutamisest. 16,7% on pidanud oluliseks miimikat ja žeste, 10% õpetajaid arvab oluliseks rääkivate seinte mõju lapse keele omandamisele. Lihtsa keelega ja ühislugemise raamatute olulisust hindab 6,7% vastanutest. Eraldi keeletegevusi ei pidanud efektiivseks mitte ükski vastanud õpetajatest. (Joonis 10)

Joonis 10. Õpetajate arvates kõige efektiivsemad võtted.

Küsimusele, kas rühmas olevatele muukeelsetele lastele on võimaldatud eesti keele tugiõpe, vastas 66,7% õpetajatest eitavalt. 30% õpetajatel on abiks eesti keele tugiõppesüsteem ja 3,3% jättis vastuse valimata. (Joonis 11) Pooled õpetajatest, kelle rühma muukeelsetele lastele on võimaldatud eesti keele tugiõpe on kirjutanud, et seda viib läbi eesti keele õpetaja oma kabinetis ja seda igahommikuse tegevusena. Teine pool õpetajatest kirjutab, et tugiõpe toimub samuti eraldi kabinetis, kuid 3-4 korral nädalas.

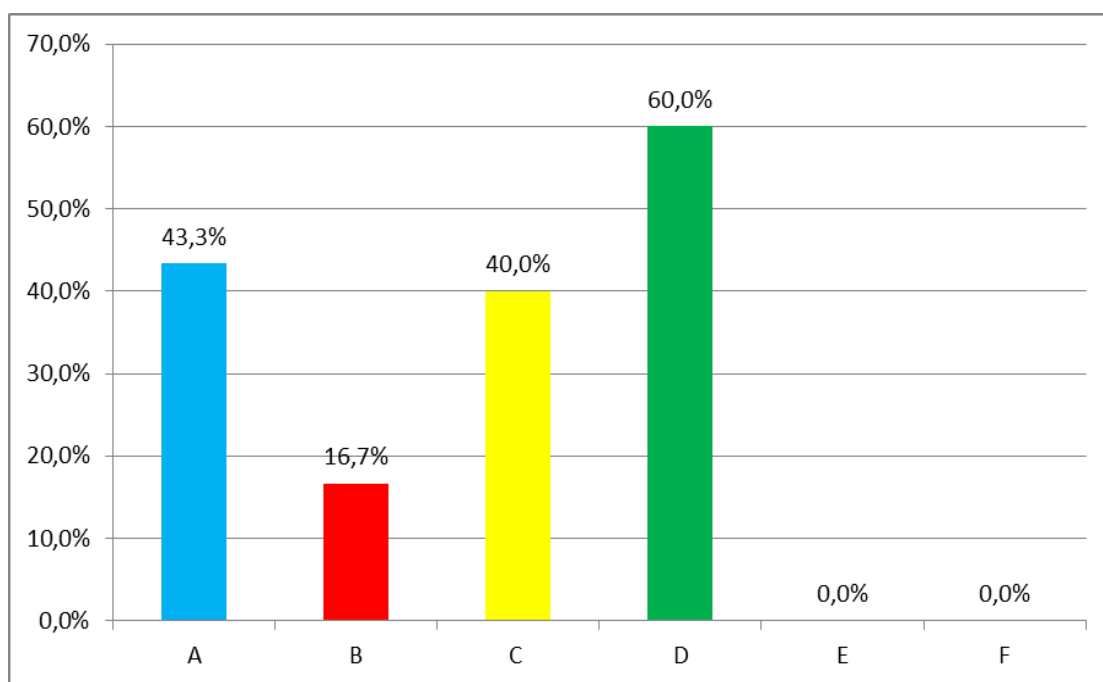
Joonis 11. Eesti keele tugiõpe.

Õpetajate nägemus sellest, mismoodi saaksid muukeelsete laste vanemad kaasa aidata nende lapse keeleomandamisele, tulid erinevad vastused. Kaks suuremat gruppi moodustasid arvamused, kus õpetaja arvates võiksid lapsevanemad oma lastega käia tihti eestikeelses keskkonnas ka lasteaiavälisel ajal. Soovitatakse viia laps eestikeelsesse kinno, teatrisse, kultuuriüritustele. Teine suurem grupp vastanutest pidas lapse keele omandamisele kaasaaitamise teguriks seda, et lapsevanemad räägiks ka kodus lapsega eesti keeles, vähemalt osaliseltki. Kolmel ankeedil vastanud õpetajad pidasid oluliseks lasteaija ja kodu koostööd, kahel juhul soovitatakse näidata lastele eestikeelseid multifilme või videoklippe, näiteks Jussikese õppevideosid internetist. Kahel juhul arvasid vastanud, et laps ja lapsevanem peaks koos alustama keeleõpet ja seda kursuste näol. Üks õpetaja arvab, et eesti õppekeele rühma tuleks võtta vaid need lapsed, kellel

kasvõi üks vanem räägib puhtalt eesti keelt. Kolmel juhul oli jäetud sellele küsimusele vastamata.

Järgnevalt uuriti õpetajatelt, mismoodi nad toetavad muukeelse lapse kohanemist eesti õppekeele rühma sulandumisel. Etteantud variantidest 60% sai vastus, kus kirjas, et õpetaja kasutab enda arusaadavaks tegemiseks kehakeelt, miimikat ja žeste. Sellele järgnes 43,3%-ga variant, kus õpetaja aegajalt tõlgib lapsele oma kõne. 40% vastanutest märgib, et kasutab aegajalt enda arusaadavaks tegemisel mõningaid venekeelseid sõnu ja väljendeid. 16,7% õpetajatest läheb üle venekeelele juhul, kui muud moodi enda arusaadavaks tegemine ebaõnnestub. Tõlgi abi ei kasuta ükski uuringus osalenud õpetaja. (Joonis 12) Kahel ankeedil ei olnud uuritavad oma valikut teinud. Üks õpetaja oli märkinud, et alla kahe aastaste laste puhul on vajalik last toetada ka tema emakeeles.

Ka töö teoreetilises osas on ära mainitud, et kohanemisperioodil võib lapsele vajadusel tõlkida või ennast arusaadavaks teha kehakeele, miimika ja žestidega. (Merila 1999)

Joonis 12. Õpetaja abi muukeelse lapse kohanemisel rühmas.

A- tõlgite lapsele aegajalt vene keelde

B- kui muidu ei saa, siis lähete üle vene keele peale

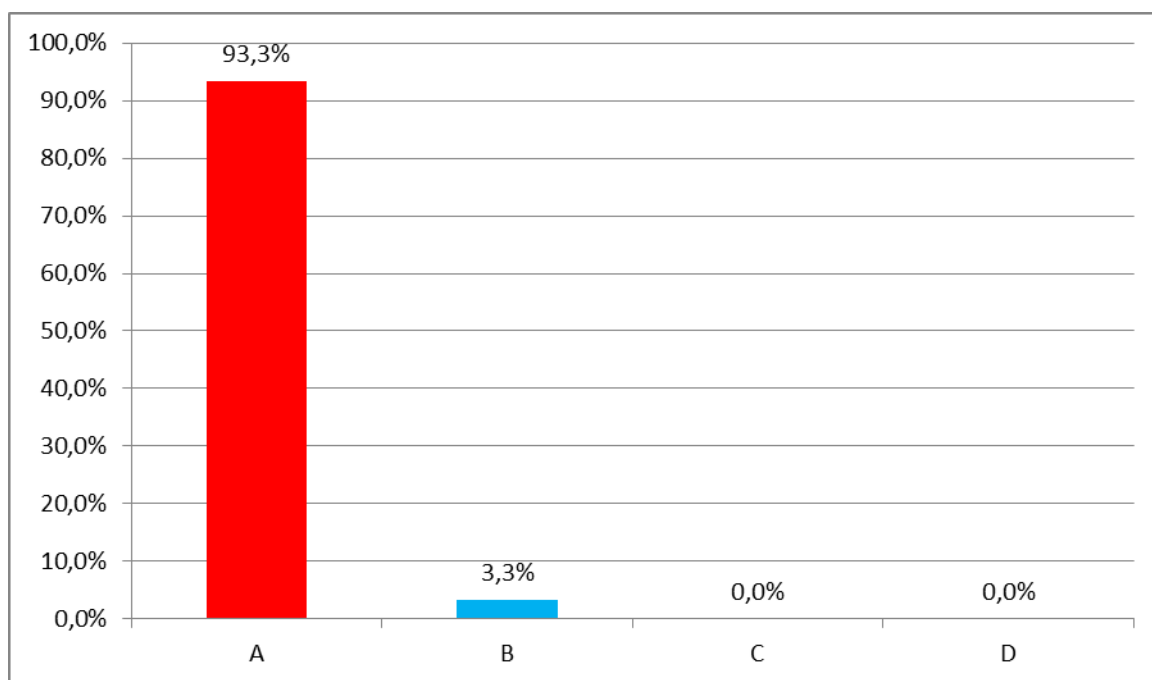
C- kasutate aegajalt venekeelseid sõnu ja väljendeid

D- enda arusaadavaks tegemiseks kasutate kehakeelt, miimikat, žeste

E- kasutate venekeelse tõlgi abi

F- muu

Oma tööd planeerides ja õppematerjale valides on 93,3% vastanutest märkinud, et teevad seda ühtse tegevuskava alusel. 3,3% vastanud õpetajatest on oma tegevuskavasse sisse kirjutanud ka muukeelse lapse toetamise osa. Mitte ühelgi uuritavatest ei ole rühmas koostatud kahte eraldi tegevuskava eestikeelsetele ja muukeelsetele lastele, samuti ei ole keegi koostanud individuaalseid tegevuskavasid muukeelsetele lastele. (Joonis 13) Kuigi Niiberg jt (2007) on oma teoses üles kirjutanud, et muukeelset last tuleb võtta kui erivajadusega last, siis nähtub siit, et individuaalset tegevuskava muukeelsetele lastele pole koostanud mitte ükski õpetaja.

Joonis 13. Tööd planeerides ja õppematerjale valides arvestamine muukeelse lapsega.

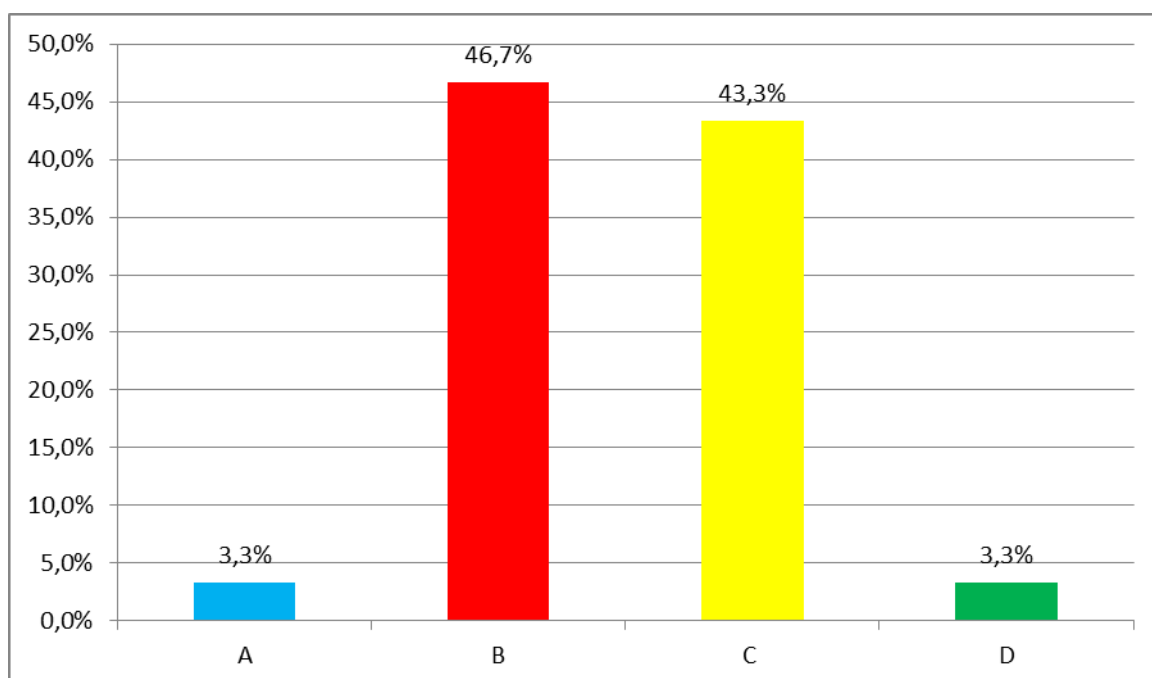
A- rühmas on üks tegevuskava

B- tegevuskavas on välja toodud eraldi muukeelsete laste osa

C- on koostatud kaks tegevuskava, eestikeelsetele ja muukeelsetele lastele

D- muukeelsetel lastel on individuaalsed tegevuskava

Mis puudutab küsimust õpetajate teadlikkuse kohta tugisüsteemide olemasolu ja nende kasutamise kohta, siis 46,7% vastanutest on nendest küll teadlikud, aga nende abi ei kasuta. 43,3% vastanutest ei ole sellisest võimalusest üldse kuulnudki. 3,3% vastanutest on asjast teadlikud ja ka kasutavad tugisüsteeme, 3,3% on jätnud valiku tegemata. (Joonis 14)

Joonis 14. Teadlikkus tugisüsteemide olemasolust ja nende kasutamisest.

A- tean ja kasutan

B- tean aga ei kasuta

C- kuulen sellest esimest korda

D- ei vastanud

Suurimaks muukeelse lapse keele omandamist takistavateks teguriteks on uuringus osalenud õpetajate arvates see, kui muukeelseid lapsi on eesti õppekeelega rühmas liiga

palju, sellele lisaks veel lapsevanemate toe puudumine (pole välja toodud, millist kodu tuge oodatakse). Kuus õpetajat on arvanud, et muukeelse lapse keele omandamist võib takistada asjaolu, et vanemad ise lasteaiaajal eesti keelt üldse ei kasuta ja räägivad lapsega vaid vene keeles. Lisaks on üks õpetaja pidanud keeleõpet takistavaks asjaolu, kui lapsel on spetsiifiline kõnepuue või kognitiivses arengus mahajäämus. Üks õpetaja näeb takistava tegurina seda, kui õpetaja ise ei oska piisavalt hästi eesti keelt või kasutab muukeelsete lastega suhtlemisel liiga sageli nende emakeelt. Samuti on üks vastanu märkinud takistava tegurina vähese suhtlemise ja seda ka väljaspool lasteaeda. Ka selle küsimuse oli jätnud vastamata kaks õpetajat.

Angelika Lall on kirja pannud, et lapsevanema roll on eelkõige tähtis lapse loomulikuks toetamiseks läbi igapäevase suhtlemise, raamatute ettelugemise, lastesaadete ja filmide vaatamise lapse emakeeles. (Lall 2013: 120)

Viimasena said õpetajad võimaluse avaldada arvamust antud teema kohta või lisada lõpetuseks midagi veel omalt poolt. Väljajagatud 30-st ankeedist 22 juhul ei soovinud õpetajad midagi omalt poolt lisada. Kaks õpetajat on siingi eraldi välja toonud, et muukeelsete laste arv eesti õppekeele rühmades on liiga suur selleks, et lapsed omandaksid eesti keele hästi. Samuti on kirja pandud see, et lapsevanem peab hoolega läbi mõtlema, miks ta tahab lapse just eesti õppekeele rühma panna. Soovitatud on sedagi, et kui eesmärk pole laps eesti kooli panna, siis võiks kaaluda hoopis keelekümbelusrühmas käimist. Soovitud on edu ja järjepidevust õpetajatele. Kahel juhul on jäetud oma meiliaadressid sooviga saada tagasisidet uuringu tulemuste kohta.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, kui teadlikud on rühmaõpetajad oma töös muukeelsete lastega efektiivsetest meetoditest ning võtetest, mis toetavad eesti keele õpetamist. Samuti kui palju nad neid oma töös kasutavad. Uuring oli läbi viidud Jõhvi lasteaedade eesti õppekeele rühmade õpetajate hulgas.

Töö teoreetilises osas anti ülevaade keeleõppe korraldusest lasteaedades, väikelapse kõne arengust, keeleõppe meetoditest ja eesmärkidest. Eraldi keskenduti keelekeskkonna mõjule ja muukeelsete laste keeleõppele eesti õppekeele rühmades.

Uuringust selgus, et tervelt 56,7% rühmaõpetajatest, kes töötavad eesti õppekeele rühmades, kus käivad ka muukeelsed lapsed, ei ole saanud koolitusi teemal muukeelne laps eesti rühmas. Vaid 9 õpetajat olid läbinud kas keelekümbluse või mõne muu mitmekeelsust puudutava koolituse.

Muukeelse lapse keeleõppe olulisimateks võteteks pidasid õpetajad kordusi rutiintegevustes, lõimitud tegevusi ja ka hommikuringi tegevusi. Samuti aitavad õpetajate hinnangul lapse keeleõppele kaasa rikkalik pildimaterjal ja näitlikud õppevahendid. Uuring tõi välja, et õpetajad ka kasutavad samu meetodeid ja võtteid oma töös kõige rohkem. Oma töös lastega rakendavad enamus õpetajatest mitmete programmide kombinatsioone. Enim on ära märgitud tervist edendavat rühma, õuesõpet ja kiusamisest vaba rühma metoodika järgi töötamist.

66,7% õpetajatest tõi välja, et nende rühmas puudub lasteaia poolt korraldatud eesti keele tugiõpe muukeelsetele lastele. 30% vastas, et see oli aga olemas ja seda 3-5 hommikul nädalas.

Uuringu vastustest tuleb välja, et õpetajate arvates mõjuks laste keeleõppele positiivselt see, kui nad ka lasteaiavälisel ajal saaksid viibida eestikeelses keskkonnas. Pakutakse välja, et lapsi on hea viia eestikeelsetele üritustele, kinno, teatrisse. Samas tunnistab suur osa vastanutest (43,3%), et tõlgib lapsele oma kõnet vene keelde, 40% õpetajatest kasutab aegajalt mõnda venekeelset sõna või väljendit ja 16% läheb raskuste korral üle vene keelele.

Suurimateks takistusteks muukeelse lapse keele omandamise juures peavad uuringus osalenud õpetajad seda, et muukeelseid lapsi on eesti õppekeele rühmades liiga palju. Jõhvi lasteaedade eesti õppekeele rühmades on 64% eesti kodukeele lapsi, 21%

lastest on kakskeelsed ja 15% vene kodukeelega lapsed. Uuringu analüüs näitas ka seda, et õpetajad peavad takistuseks vanematega koostöö puudumise ja nende vähese eesti keele oskuse. Põhjused, miks vene perekondadest pärit lapsed on pandud eesti õppekeelega rühmadesse, on uuringu andmetel kaks suuremat faktorit. Ühel juhul on lapsevanemad kindlad, et eesti õppekeelega rühmas omandab laps teise keele paremini, kui keelekümbelusrühmas. Teiseks suuremaks põhjuseks on ära märgitud vanemate soov panna laps hiljem eesti õppekeelega kooli.

Uurimistulemused on tagasisideks õpetajate teadmiste ja nende töös muukeelsete lastega meetodite ja võtete rakendamise kohta. Vaatamata sellele, et suurem osa õpetajatest ei ole läbinud erialaseid koolitusi muukeelsuse alal, valitakse ja tähtsustatakse töös muukeelsete lastega riiklikus õppekavas välja toodud võtteid (rikkalik piltmaterjal, rutiintegevused, kordused, hommikuring, muusika ja rütmid, miimika ja žestid). Pea pooled vastanutest lähevad muukeelsete lastega suheldes üle vene keelele või tõlgivad oma juttu, mis ei ole efektiivne, sest laps muutub mugavaks ja ei pinguta enam piisavalt. Pooled õpetajatest arvavad, et lapsevanem peaks ka kodus tegelema eesti keele õpetamisega või suhtlema lapsega eesti keeles. Tegelikult peab lapsevanem aga toetama lapse emakeelt. Lapsega vigases eesti keeles suhtlemine kahjustab lapse eesti keele õiget ja vigadeta omandamist.

Ettepanekuna võiks välja tuua selle, et õpetajate teadlikkust, oskuslikkust ja pädevust tuleks tõsta läbi vajalike koolituste. Sellega peaks kaasnema ka vajalike hoiakute tekkimine õpetajatel. See omakorda mõjutab laste keele omandamisele kaasa aitamist parimal viisil.

SUMMARY

The purpose of this bachelor's thesis was to find out if group teachers are aware of effective methods in their work and ways that support Estonian language teaching amongst non-Estonian speaking children. Also, how much do they use that in their work. The study was conducted among teachers of Estonian language groups of kindergartens in Jõhvi.

The theoretical part of the thesis provided an overview of the arrangements of language learning in kindergartens, the development of the language of the toddler, the methods and objectives of language learning. Separately, the influence of the language environment and the learning of language of non-Estonian speaking children in Estonian language groups, was also focused.

The survey revealed that wholly 56.7% of group teachers working in Estonian speaking groups where also non-Estonian speaking children go, did not receive any training on the topic of a non-Estonian speaking child in the Estonian speaking group. Only nine teachers had completed language immersion or some other multilingual training.

The most important mode of non-native child language learning technique was considered by teachers as repeated repetitions in routine activities, integrated activities and also morning group activities. Teachers also believe that abundant imagery and illustrative teaching materials contribute to child language learning. The study pointed out that teachers also use the same methods and techniques most in their work. In their work with children, most teachers use a combination of several programs. The most notable is the health promotion group, out-of-school teaching and bullying free group based methodology.

66.7% of teachers pointed out that their group does not have Estonian language support training organized by kindergarten for non-Estonian speaking children. 30% replied that there was support and it was 3-5 mornings per week.

It appears from the survey responses that, in the opinion of teachers, children's language learning would be positively affected if they could stay in the Estonian-speaking environment outside of kindergarten. It is suggested that it would be good to take children to Estonian-language related events like cinema and theatre. At the same time, a large proportion of respondents (43.3%) admit that they translate their speech into Russian,

40% of teachers occasionally use some Russian words or phrases, and 16% of them speak Russian when there are difficulties.

The biggest obstacles in acquiring the language of a non-Estonian child amongst the teachers who participated in the study was said that there are too many non-Estonian children in the Estonian language groups. In Jõhvi's kindergartens there are 64% of native Estonian-speaking children in Estonian-language groups, 21% of children are bilingual and 15% are Russian-speaking children. The analysis of the survey also showed that teachers are in hindrance to the lack of cooperation with parents and their lack of Estonian language skills. The reasons why children from Russian families are set into Estonian-speaking groups, according to the study, are two major factors. In one case, parents are confident that in a Estonian language group, the child acquires a second language better than the language immersion group. The second biggest cause is stated to be the parents desire to set the child later into a school where studding is in Estonian.

The results of the research are a feedback for the teachers' knowledge and the use of methods and techniques for their work with non-Estonian children. Despite the fact that most of the teachers have not completed professional training in the field of non-native languages, the choices made in the national curriculum (rich imagery, routine activities, repetitions, mornings, music and rhythms, expression movements and gestures) are selected and emphasized in work with non-Estonian children. Half of the respondents go over to the Russian language when communicating with non-Estonian speaking children or translate their talking, which is not effective because the child becomes comfortable and does not make an effort enough. Half of the teachers think that the parent should also work at home to teach Estonian or communicate with the child in Estonian. In practice, however, the parent must support the child's mother tongue. Communicating with a child in fault in Estonian is damaging the child's acquisition of the correct Estonian language without mistakes.

The suggestion could be that teachers' awareness, skills and competence should be raised through the necessary training. This should also be accompanied by the development of the necessary attitudes of teachers. This, in turn, will make the best contribution to the acquisition of children's language.

KIRJANDUS

- Colin Baker 2005. *Kakskeelne laps. Kakskeelsuse käsiraamat lapsevanematele ja õpetajatele*. Tartu: El Paradiso.
- HAR Haridussõnastik
<http://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi?Q=kakskeelsus&F=M&C06=et> (viimati vaadatud 04.01.2018).
- Hirsijärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2005. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.
- Jõhvi lasteaegade kodulehekül. <http://www.johvila.edu.ee/dokumendid/pohimaarus> (viimati vaadatud 04.01.2018).
- Jõhvi vallakodulehekül. <http://www.johvi.ee/?q=node/199> (viimati vaadatud 04.01.2018).
- Keelekümbluse kodulehekül. <http://kke.innove.ee/keelekumblusest/programmi-ajalugu> (viimati vaadatud 04.01.2018).
- KELS Koolieelse lasteasutuse seadus 1999 RT I
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12744434> (viimati vaadatud 04.01.2018).
- Kikas, Eve 2008. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kivi, Lilian; Sarapuu, Helgi 2005. *Laps ja lasteaed*. Tartu: AS Atlex.
- Krull, Edgar 2000. *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kulderknup, Ene 2009. *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus*. Tallinn: OÜ Greif.
- Kulderknup, Ene 2009. *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Tallinn: OÜ Greif.
- Kuusik, Ülle; Kaasik, Birgit; Lillipuu, Ülle; Seero, Mai; Viks, Marika 2007. *Väikelapse kõne, keele ja tunnetustegevuse areng*. Tallinn.
- Kärtner, Piret; Maiberg, Lea; Rikker, Maibi; Tuuling, Lehte; Voltein, Elve 2006. *Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õpetaja põhi- ja täiendkoolituseks*. Kirjastus Atlex.
- Kärtner, Piret 2000. *Kõnelemisoskuse arendamine*. Tallinn: Kirjastus TEA.
- Kärtner, Piret; Tuuling, Lehte; Maiberg, Lea; Rikker, Maibi; Voltein, Elve 2005. *Võõrkeeleõppe meetodid, mängud ja harjutused*. Narva: OÜ Satana.
- Kütimets, Küllike; Puik, Tiiu 2009. *Eesti keele õppemängud lasteaias*. Tartu: AS Atlex.

- Lall, Angelika; Minlibajeva, Hedi 2007. Teisest rahvusest laps lasteaias. *Psühhosotsiaalse keskkonna juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. Koost. Harjo, Anu; Varava, Liana. Tallinn: OÜ Puffet Invest: 50.
- Lall, Angelika 2013. Rol vzroslogo v formirovanij u russkojazõtsnogo rebjonka obogaštšajuštšego dvujazõtsšija v uslovijah obutšenija v doškolnom utšreždenija v estonskoi gruppe. *Sovermennõie tendentsij razvitija sistem doškolnogo obrazovanija v Rossij i za rubežom: novõi vzgljad*. Toim: C.O.Dombek, A.E.Mihhailova. Pihkva: 117-121.
- Lall, Angelika; Minlibajeva, Hedi; Jürgens, Kairi; Maiberg, Lea; Norit, Liina; Trummar, Malle; Meltsas, Nonna; Pimenova, Rimma; Vähejaus, Tiiu 2013. *Keele, kunsti ja kultuuri integreeritud õpe lasteaias*. Tallinn: Trükikoda Auratrükk.
- Lehes, Inga Bakalaureusetöö. 2015. *Muukeelsete laste keelekasutuse ja selle toetamise jälgimine eestikeelses lasteaias mänguliste tegevuste käigus*. Tartu Ülikool, http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/48128/inga_lehes.pdf (viimati vaadatud 04.01.2018).
- Lunjova, Natalja; Maiberg, Lea 2009. *Lauldes on õppimine tore. Eesti keele õppekomplekt venekeelsele lasteaiale*. Tallinn: Haridus-ja teadusministeerium.
- Maiberg, Lea; Rikker, Maibi Jätku-uuring. 2006. *Eesti keele kui teise keele õpetamine lasteaias 2005/2006* https://www.integratsioon.ee/raamatukogu?book_id=116 (viimati vaadatud 04.01.2018).
- Merila, Marika 1999. *Eesti keel muukeelses lasteaias*. Trükk: OÜ Vali Press.
- Merila, Marika 2009. *Teise keele omandamine vastavalt ealistele ja individuaalsetele iseärasustele*. Toim. Lea Maiberg, Aime Kons *Parimad praktikad lasteaialt lasteaiale*. Tallinn: Haridus-ja Teadusministeerium, Tallinna pedagoogiline seminar, lk 9–13.
- Nüüberg, Toivo; Karu, Hille; Malva, Margit; Rajamäe, Reet; Vaher, Ene 2007. *Kakskeelsuse karid elus ja mängus*. Tallinn: AS Atlex.
- Rannut, Ülle 2003. *Mitteverbaalsed strateegiad ja keeleline rikastamine teise keele õppes*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Rannut, Ülle 2003. *Muukeelsete õpilaste integreerimine eesti koolis*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Rannut, Ülle 2005. *Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.

- RÕK Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava 2008 RT I
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917> (viimati vaadatud 04.01.2018).
- Tiit, Ene-Margit; Servinski, Mihkel https://www.stat.ee/valjaanne-2013_rahva-ja-eluruumide-loendus-2011-ulevaade-eesti-maakondade-rahvastikust (viimati vaadatud 05.01.2018).

LISA

KÜSIMUSTIK

Lugupeetud küsimustiku täitja

Olen Tartu Ülikooli Narva Kolledži tudeng Janika Kilk. Minu lõputöö teemaks on ``Muukeelse lapse keeleõpe eesti õppekeele rühmas``. Uuringu läbiviimiseks vajan ma teie abi. Minu uuringu eesmärgiks on välja selgitada, kuivõrd on eesti õppekeele rühma õpetajad teadlikud oma töös muukeelsete lastega efektiivsetest ja sobivatest meetoditest ja võtetest.

Uuringu sihtrühmaks on eesti õppekeele rühmade õpetajad, kuid mitte osalise- või täieliku keelekümblusrühma õpetajad.

Küsimustik on anonüümne. Lisaküsimuste tekkimisel palun pöörduda: kilk.janika@gmail.com

1. Milline on Teie haridus? Sobivale variandile tõmmake palun ring ümber!

- a. Erialane (koolieelse lasteasutuse õpetaja) magistrikraad
- b. Erialane (koolieelse lasteasutuse õpetaja) bakalaureusekraad
- c. Muu kõrgharidus koos lasteaiaõpetajate täiendkoolitusega
- d. Keskeriharidus koos lasteaiaõpetajate täiendkoolitusega
- e. Erialane haridus on omandamisel
- f. Puudub erialane haridus

2. Kui kaua olete töötanud lasteaias? (tehke ring ümber sobivale vastusele)

- a. Alla 3 aasta
- b. 4-6 aastat
- c. 7-9 aastat

- d. Üle 10 aasta
- e. Muu.....

3. Millise programmi põhimõtteid te rakendate oma töös lastega ?

- a. Hea alguse metoodika
- b. Õuesõpe
- c. Tervist edendav rühm
- d. Ettevõtlik kool
- e. Kiusamisest vaba rühm

4. Mis vanuses lastega te hetkel töötate?

.....

5. Kui palju on teie rühma nimekirjas lapsi?

.....

6. Rühma nimekirjas olevatest lastest mitme lapse emakeel on eesti keel ja mitme lapse emakeel on muu keel? Muu keele puhul nimetage palun ka lapse emakeel!

- Lapse emakeel on eesti keel. Laste arv ...
- Kakskeelsete laste arv rühmas.....(eesti-vene)
- Lapse emakeel on muu(-d) keel(-ed). Laste arv ..., laste emakeel(-ed) on (nt. eesti-inglise, vene-läti)

7. Mis põhjusel käivad eesti keelest erineva emakeelega lapsed just selles rühmas, kus töötate? Tehke ring ümber sobivale vastusele.

- a. Osalise- või täieliku keelekümbelse rühmas polnud kohti
- b. Lapsevanem on seda meelt, et tema laps omandab eesti õppekeelega rühmas eesti keele paremal tasemel kui keelekümbelse rühmas
- c. Vanemad õed vennad on käinud minu rühmas, seepärast pandi ka järgmine laps minu rühma.
- d. Peretuttavad soovitasid panna lapse sellesse rühma, kus töötan, sest neil on olnud oma lapsega hea kogemus meie rühma
- e. Lapsevanem soovib lapse hiljem panna eesti õppekeelega kooli
- f. Lapsevanem arvab, et laps räägib rühmas vaid eesti keeles
- g. Muu põhjus (palun kirjutage, mis põhjus)

8. Kas olete osalenud koolitustel, mis käsitlesid muukeelsete laste eesti keele õppe eripärasid? Kui jah, siis nimetage palun, mis koolitustega oli tegemist!

.....

.....

.....

.....

9. Milliseid võtteid kasutate õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel? Vali sobivad variandid!

- a. Eraldi keeletegevused
- b. Erinevate meelte kaudu (miimika, žestid)
- c. Muusikaline tegevus, rütm, laulud
- d. Näitlikud õppevahendid
- e. Rikkaliku pildimaterjali kasutamine
- f. Kordused igapäevastes rutiintegevustes

- g. Lihtsa keelega ja ühislugemise raamatute ettelugemine
- h. Rääkivad seinad, sõnasedelid
- i. Hommikuring
- j. Lõimitud tegevused

10. Millised on Teie arvates nendest kõige efektiivsemad? Nimeta kolm võtet!

.....

.....

.....

.....

11. Kas muukeelsetele lastele teie rühmas on ette nähtud eesti keele tugiõpe?

a. jah, on ette nähtud

b. ei ole ette nähtud

Kui jah, siis kuidas see on korraldatud?

.....

.....

12. Milline on Teie nägemus sellest, kuidas saaksid muukeelsete laste vanemad aidata kaasa lapse eesti keele omandamisele?

.....

.....

13. Kuidas aitate muukeelsel lapsel kohaneda eesti õppekeelega rühmas?

- a. tõlgite lapsele aeg-ajalt vene keelde
- b. kui muidu ei saa, siis lähete vene keele peale üle
- c. kasutate aeg-ajalt venekeelseid sõnu ja väljendeid
- d. enda arusaadavaks tegemiseks kasutate kehakeelt, miimikat ja žeste (ei tõlgi)
- e. kasutate venekeelse tõlgi abi
- f. muu.....

14. Kui palju arvestate oma tööd planeerides ja õppematerjale valides muukeelsete lastega?

- a. rühmas on üks tegevuskava
- b. tegevuskavas on välja toodud eraldi muukeelsete laste osa
- c. on koostatud kaks tegevuskava, eestikeelsetele ja muukeelsetele lastele
- d. muukeelsetel lastel on individuaalsed tegevuskavad

15. Kas olete teadlikud ja kasutate oma töös muukeelsete lastega tugisüsteeme (piirkondlikud metoodikakeskused)?

- a. tean ja kasutan
- b. tean, aga ei kasuta
- c. kuulen sellest esimest korda

16. Millised tegurid Teie meelest takistavad muukeelse lapse keeleõpet?

.....

17. Mida soovite antud teema kohta veel lisada?

.....

.....

Soovi korral annan tagasisidet uuringu tulemuste kohta. Selleks jätke oma e-maili aadress.

Aitäh!